

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2019 30 stp

Fakultet for landskap og samfunn (LANDSAM)

Rom for de unge - En casestudie av Stormen bibliotek i Bodø

(Making) space for young teens – a case study of
the public library in Bodø

Hanna Meyer Thuestad

By- og regionplanlegging, NMBU

Forord

Jeg vil rette en spesiell takk til min veileder, Melissa Murphy, og min biveileder, Heidi Bergsli. Tusen takk for konstruktive tilbakemeldinger, utvist velvilje og engasjement.

Jeg vil dessuten takke:

Alle informanter fra Bodø

NIBR for masterplass og muligheten til å mende meg i det faglige miljøet + teknisk støtte (s/o til Aslak Owen)

KS for tilliten og tildeling av stipend

Institutt for arkiv-, bibliotek- og informasjonsfag ved OsloMet for muligheten til å delta på fredagsmøtene

Mine brødre Håkon og Jørgen + Vilde for oppmuntrende ord og selskap på biblioteket

Sist, men ikke minst: Tusen takk til mamma og pappa, for alle gjennomlesningene og korreksjonene (både dag og natt).

Abstract

Public spaces has always been a subject of general interest and controversy. It has also increasingly become a topic of academic interest, nourished by theories of planning as well as normative ideas about what public spaces should be and how their many social functions best can be fulfilled. This master thesis focuses on the library as an indoor public room, and regard it from the point of view of the urban youth. It takes the newly built library in Bodø, Stormen, as its case study, and asks if and how young people (age 13-19 years old) were involved in its conception, and how they perceive and use it, once built.

The inquiry makes use of Lefebvres three categorizations of room; “spatial practice”, “representational space” and “representations of space”, concepts I for the ease of understanding have renamed as “the perceived room”, "the intended room" and “the appropriated room”.

By field observation, interviews and document reviews, I try to establish to what degree youth were involved in the decision making process and to what degree they have taken ownership of the library as it stands now, in particular with regard to the rooms designed for them as a target group.

My findings suggest that they had little influence in the conception of the library, but that targeted program to involve the youth in activities within the library has succeeded in making them use the facilities. This use differs slightly from what we associate with a library, indicating that it serves several functions, including a social meeting place.

The thesis also looks at how libraries in general have social functions, typical to public spaces. Although Stormen also here is the main focus, the thesis draws on several academic studies, indicating that libraries may fulfil several social functions, but that at the same time, there are limitations, given by the fact the libraries have a primarily are meant to be a place for silent contemplation and borrowing of books.

The challenge to urban planners remain familiar: how to create new or at least additional use of old institutions like the library, treating them as a public spaces with a social mission.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	5
1.2 Problemstilling	7
2. Teori	8
2.1 Den sosiale funksjonen av offentlige rom	8
2.2 Innendørs rom - privately owned, publicly used	11
2.3 Biblioteket som offentlig rom	12
2.4 Biblioteket - kultur og estetikk i byutvikling	16
2.5 Biblioteket som møteplass	18
2.6 The Social Production of Space	19
2.7 Ungdom	22
3. Case: Stormen bibliotek i Bodø kommune	26
4. Forskningsdesign	34
5. Analyse og drøfting: Det sosialt produserte rommet på Stormen bibliotek	46
5.1 Det tenkte rommet på Stormen bibliotek	47
5.2 Det opplevde rommet på Stormen bibliotek	55
5.3 Det approprierte rommet på Stormen bibliotek	62
5.4 Tre dimensjoner - det tenkte, opplevde og approprierte rommet på Stormen bibliotek	72
6. Biblioteket som et offentlig rom i byen	77
7. Konklusjon	82
8. Referanseliste	83

1. Innledning

Public space is the stage upon which the drama of communal life unfolds. The streets, squares, and parks of a city give form to the ebb and flow of human exchange. These dynamic spaces are an essential counterpart to the more settled places and routines of work and home life, providing the channels for movement, the nodes of communication, and the common grounds for play and relaxation (Carr m.fl. 1992, s.3)

De offentlige rommene utgjør en sentral del av våre liv. Deres sosiale funksjon - som plasser der et mangfold av mennesker finner sammen - synes imidlertid å være under press fra en tendens i samfunnsutviklingen. Ulike krefter som privatisering og kommersialisering har redusert omfanget av og tilgangen på de offentlige rommene. I lys av en slik utvikling blir det nødvendig å skape rom som legger til rette for sosial interaksjon mellom mennesker på tvers av ulike sosiale lag.

I denne sammenheng kan det være interessant å se nærmere på bibliotekene som en slik arena. For der bibliotekene tidligere var “et uttrykk for en offentlig vilje til opplysning og frigjøring (...) skal biblioteket (nå) skape ‘sosialt samhold’ og sørge for at ‘alle kan leve ut sin kultur’” (LMD, 2018). Bibliotekene har det siste tiåret fått en utvidet rolle og tilbyr et mangfold av aktiviteter. Og deres funksjon som møteplass er nedfelt i folkebibliotekloven av 2014.

I denne oppgaven vil jeg belyse hvilken rolle biblioteket kan spille som et rom i byen. Problemstillingen jeg vil søke å besvare er todelt:

1. Er biblioteket et sosialt produsert rom for og av ungdom?
2. Fungerer biblioteket som offentlig rom i dagens byutvikling?

Når jeg har valgt ungdom som målgruppe er det fordi dagens byplanlegging skal vektlegge hensynet til barn og unge spesielt (plan- og bygningsloven, 2008). Dessuten har ungdom en tendens til å bruke byrommene annerledes enn voksne. De bruker dem spesielt som steder der de kan omgås, sosialisere og skape sin egen identitet (Standler, 2014, Brattbakk m.fl, 2016, Lieberg, 1991).

Oppgavens oppbygning

I den første delen av denne oppgaven (kapittel 2) vil jeg presentere det teoretiske rammeverket som danner grunnlaget for analysen. Jeg lener meg først og fremst på teori som er kjent fra studiet i byplanlegging. Det vil si teori om rom, herunder betydningen av offentlige rom som steder for interaksjon og inkludering. Dette blir imidlertid satt under press fra spesielt økt privatisering og kommersialisering. Følgelig vil jeg se på hvordan bibliotekene føyer seg inn i dette bildet. Her lener jeg meg primært på teori og forskning fra biblioteksfeltet.

Med utgangspunkt i min fremstilling av biblioteket som et offentlig rom, med de begrensingene og mulighetene det innehar som et offentlig innendørs rom, vil jeg søke å svare på følgende problemstillinger: 1. *Er biblioteket et sosialt produsert rom for og av ungdom?* 2. *Fungerer biblioteket som offentlig rom i dagens byutvikling?* Jeg vil undersøke dette ved å se på hvordan ungdom involveres i produksjonen av et bibliotek. Problemstillingen belyses med en casestudie av Stormen bibliotek i Bodø.

I del to av oppgaven (kapittel 3) vil jeg gi en kort presentasjon av Bodø med Stormen bibliotek og i (kapittel 4) min metodiske tilnærming til caset.

I den tredje delen av oppgaven (kapittel 5) vil jeg anvende Lefebvres teori om det sosialt produserte rommet og bruke det i en analyse av det empiriske materialet jeg har samlet. Dette kapitlet er også det lengste.

I den siste delen av oppgaven (kapittel 6) vil jeg drøfte betydningen av biblioteket som et offentlig byrom med bakgrunn i teori og empiri som jeg har presentert over.

I konklusjonen (kapittel 7) vil jeg svare på den overordnede problemstillingen.

1.2 Problemstilling

Problemstillingen i denne oppgaven er todelt:

1. *Er biblioteket et sosialt produsert rom for og av ungdom?*
2. *Fungerer biblioteket som offentlig rom i dagens byutvikling?*

Jeg vil undersøke dette ved å se på hvordan ungdom involveres i produksjonen av et rom, i dette tilfellet et bibliotek. Dette vil jeg gjøre ved hjelp av en casestudie av Stormen bibliotek i Bodø.

Underliggende for den siste problemstillingen er spørsmålet om hvorvidt biblioteket kan møte de sosiale behovene til innbyggere som vi forventer av offentlige rom i dagens byutvikling.

Begrepsavklaringer

Bibliotek: Bibliotek kan deles inn i ulike kategorier. Det kan være for eksempel være skolebiblioteket eller universitetsbibliotek. I denne oppgaven bruker jeg begrepene bibliotek og folkebibliotek om hverandre. Der ikke annet er spesifisert er det folkebiblioteket jeg henviser til.

DEL 1.

2. Teori

Offentlige rom skal fylle mange funksjoner, mange av dem også sosiale funksjoner. I denne oppgaven skal jeg primært konsentrere meg om de sosiale funksjonene til offentlige rom. For byplanleggere er den sosiale funksjonen nært knyttet til medvirkning og involvering av innbyggere.

2.1 Den sosiale funksjonen av offentlige rom

Offentlige rom

Det offentlige står i kontrast til det private. I et romlig perspektiv kan vi snakke om ulik grad av offentlighet, slik som fra det ultra-private baderommet og soverommet, til den halv-private bakgården og ut i de offentlige gatene og torgene. Men her er det en vesensforskjell mellom de private og offentlige rommene. De offentlige rommene angår alle, og skal i prinsippet være tilgjengelige for alle. Det normative idealet er altså at det skal være steder hvor innbyggere, så vel som fremmede, kan møtes på lik linje, og ta del i det livet som utfolder seg der uten restriksjoner (Madanipour, 1999, s.880). I så måte finnes det også et klart demokratisk aspekt ved dem.

Helt konkret utgjør de offentlige rommene et sted for politisk ytring, som for eksempel ved demonstrasjoner (Parkinson, 2012). Men de offentlige rommene er også demokratiske i en mer subtil form. Det er der vi møter mennesker, både kjente og ukjente, og erfarer mangfoldet og konfronteres med det som kjennes fremmed (Sennett, 1969). Jacobs (1961/1993) hevder at det er nettopp dette mangfoldet som gjør rommene offentlige, og at de i realiteten ikke er offentlige dersom de ikke åpner for et mangfold av mennesker.

Offentlige rom åpner for sosial interaksjon mellom mennesker, og er steder hvor mennesker fra ulike sosiale lag kan møtes. Selv om disse møtene kan være kortvarige og ikke-verbale, kan de, som Bodnar (2015) peker på "condition a habit

of solidarity with others, which can make societies better” (s.2093). Gehl (2010) hevder at den sosiale interaksjon som foregår i de offentlige rommene ikke er overflødig, men snarere at behovet for dem har blitt forsterket. Dette som følge av at livene våre i økende grad utfolder seg i små husstander, der livsstilen er utpreget individuell.

De offentlige rommene blir også brukt til en rekke ulike formål der aktivitetene er overlappende og bruken symbolsk. De kjennetegnes altså av deres multifunksjonelle karakter, noe som skiller dem fra den private sfæren (Madanipour, 1999, s.881). Aktivitetene en finner i de offentlige rommene avhenger både av klima og det fysiske miljøet. Gehl (1971) skiller her mellom nødvendige, valgfrie og sosiale aktiviteter. De nødvendige aktivitetene synes å finne sted mer eller mindre uansett. Mens de valgfrie og sosiale aktivitetene synes derimot å avhenge av både klima og det fysiske miljøet, det vil si hvorvidt byrommene hindrer eller muliggjør lek, sosial interaksjon og et ønske om å oppholde seg i dem.

De mange aktivitetene, den sosiale interaksjonen mellom fremmede, tilgjengelighet og inkludering kan blant andre sies å være karakteristikk av de offentlige rommene, men de er først og fremst idealer og det er ikke gitt at de preges av et mangfold av både mennesker og aktiviteter.

Utfordringer

Selv om de offentlige rommene utgjør en stor del av våre hverdagslige liv, kan man i økende grad velge dem bort. Bodnar (2015) peker spesielt på hvordan byspredning, individuell transport og virtuelle offentligheter har gjort det mulig å begrense ens egen deltagelse i de offentlige rommene (s.2093). For å eksemplifisere: I dag kan vi bestille mat på telefonen og få det levert på døren, kjøre bil til treningsstudioet, finne en partner via en app og delta i offentlige diskusjoner på nettforum. Dette i sum gjør det verdt å spørre seg hvorvidt fysiske offentlige rom egentlig er nødvendige når offentligheten i økende grad finnes i en virtuell verden? Informasjonsteknologiens innmarsj får altså ringvirkninger, også for betydningen av fysiske offentlige rom. Den tvinger seg på som en dimensjon vi er nødt til å ta hensyn til i byplanleggingen, på

samme måte som bilen, vannklosettet og elektrisiteten har gjort det i forrige århundrede.

Det demokratiske og sosiale aspektet ved de offentlige rommene kan utfordres av den teknologiske utviklingen som omtalt over, men det er ikke gitt. Mer problematisk er imidlertid to andre krefter som gjør seg stadig mer gjeldende: privatisering og kommersialisering (Bergsli & Hansen, 2017). En konsekvens av dette, og noe som rokker ved det demokratiske aspektet, er at man kan komme til å ekskluderer visse segmenter av befolkningen. Det kan, som Bergsli og Hansen (2017) peker på, være gjennom både symbolske, subtile og fysiske ekskluderingsmekanismer. “De kan være symbolske, gjennom eksklusiv design og mer eller mindre subtile tegn på hvem som hører til og ikke, og fysiske, slik som reell utestengelse gjennomført av vektere, forbud mot tiggning og fiendtlig arkitektur” (s.42). Eksempler på symbolsk ekskludering kan være prangende arkitektur eller områder som kan virke fremmedgjørende på marginaliserte grupper av samfunnet, slik Grønningen (2018) finner i sitt studie av Smalgangen i Bjørvika.

Medvirkning

“Cities have the capability of providing something for everybody, only because, and only when, they are created by everybody” (Jacobs, 1961, s.238)

Medvirkning som et ideal har oppstått av en nokså utbredt oppfatning om at involvering av lokale innbyggerne gir bedre forankring. Det vil si et bedre grunnlag for å forstå innbyggeres interesser og behov, og skape relevante byrom for dem (Brattbakk mf.l, 2016, s.2). I Norge er ikke medvirkning bare et ideal, men også lovfestet i plan- og bygningsloven. Og som planmyndighet har kommunene “et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge” (Plan- og bygningsloven, 2008, § 5-1 ledd 2). Likevel er det flere årsaker til at medvirkningsprosessene kan bli haltende. En grunn er at loven ikke sier noe konkret om grad av medvirkning. Den kan dermed komme til å variere. For eksempel finner en at det er to ulike former for medvirkning. Den

ene er en *representativ* form hvor vi finner formelle organisasjoner stemt frem gjennom valg, her for eksempel ungdomsråd. Den andre er en *deltakerdemokratisk* form som gjerne oppstår mer spontant og er interessebasert. Her inngår for eksempel forum for dialog, ungdomspanel eller prosjektbasert deltagelse (Magnussen, 2016, s.5). Så der en representativ form for medvirkning kan synes å virke tilstrekkelig for noen, vil den for andre kunne fremstå som mangelfull.

En annen grunn til at medvirkningsprosesser kan bli haltende er at det kan være vanskelig å få enkelte grupper til å engasjere seg i dem. Brattbakk m.fl (2016) peker blant annet på dette ofte er tilfellet når det gjelder ungdom. Følgelig kan det være vanskelig å kartlegge deres behov og interesser.

2.2 Innendørs rom - privately owned, publicly used

I offentlighetsskalaen, som referert til innledningsvis, finner en også mer tvetydige rom. Et eksempel på dette er kjøpesentre. Kjøpesentre har offentlige trekk, oppfattes og brukes av mange som et offentlige rom (Leckie & Hopkins, 2002, s. 330). Men hva slags offentlighet har vi egentlig med å gjøre i et kjøpesenter? I prinsippet er kjøpesentre åpne for alle, men det er likevel en begrenset offentlighet. Den er begrenset først og fremst fordi aktiviteten retter seg mot handel og konsum. Dette reguleres gjennom åpningstider, overvåking av adferd og få eller ingen steder å sitte, for å nevne noen. De er også privat eid og driftet. I realiteten er de dermed å anse om kvasi-offentlige rom. Leckie og Hopkins (2002) gjør et poeng ut av hvordan de kommersielle rommene, som for eksempel kjøpesentre, fornøylesparker og treningsstudioer, har blitt mange og markante “(...) In a consumer oriented society like ours, many of the communal meeting grounds - the civic sites where we gather as a community of strangers - are first and foremost entertainment and retail spaces” (s. 330).

Denne problemstillingen er relevant også i Norge som har spesielt mange kjøpesentre per innbygger. En forklaring på fremveksten av kjøpesentre kan være at

disse kommersielle rommene, ved å ekskludere bestemte grupper gjennom kontrollmekanismer, gir en opplevd trygghet (Leckie & Hopkins, 2002). Det er også grunn til å tro at den høye frekvensen av kjøpesentre i Norge skyldes spesielt tre ting: Velstand, både i form av kjøpekraft, men også det faktum at mange har bil, utstrakt privat-initiert byutvikling og det nordiske klimaet. Uavhengig av grunn, er det ikke uproblematisk at kommers og handel har blitt rådende aktiviteter. Det kan virke fremmedgjørende for visse segmenter av samfunnet som ikke kan ta del i, og føle tilhørighet til, det kommersielle fellesskapet (Leckie & Hopkins, 2002, s.330).

Når jeg trekker frem kjøpesentre som et eksempel her er det for å illustrere at behovet for innendørs møteplasser ikke kan sies å være overflødig. Kjøpesentrenes ensidig innretting av kommersielle aktiviteter og deres ekskluderende art gjør riktignok at de i liten grad kan sies å dekke behovene som offentlige rom er ment å dekke. Som en motsats til kjøpesentrene som innendørs møteplasser vil jeg nå se nærmere på biblioteket som et offentlig rom og møteplass.

2.3 Biblioteket som offentlig rom

“I always say that it's the only place-- well, it's one of the last places you can go that you don't have to buy or believe in anything to come in. You can just come, and we'll help you, no matter what your question is. We'll try to figure it out with you.” (Annie Spence, This American Life).

Biblioteket er driftet av det offentlige og i prinsippet åpent for alle. Dermed kan man si at biblioteket er et offentlig innendørs rom. Men det har også visse begrensinger, som for eksempel åpningstider og regler for oppførsel. I så måte skiller det seg fra andre offentlige utendørs rom, som for eksempel parker og gater. På den måten kan biblioteket også sies å være et kvasi-offentlig rom. Madanipour (2003) understreker dette:

“(...) many places in cities are open to the public and are seen as public but have particular functional definitions and restrictions. Restaurants, museums, libraries, and theatres are among the public places of a city. These places, however, have a particular functional significance. In the same way that a shopping mall focuses on trade, a restaurant has a definite function and working-hour schedule, which pose its own particular set of restrictions” (Madanipour, 2003, s.188).

Vi ser dermed at restriksjoner er gitt av rommets karakter. For eksempel er restauranter primært et sted man spiser, museer et sted man ser på kunst og bibliotek primært et sted man leser. Disse klare funksjonene definerer bruken og kan ha sosiale implikasjoner. Her forstått som at det primært er et segment av samfunnet, nemlig de som leser, som tar del aktivitetene. Denne sosiale seleksjonen vil også prege biblioteket.

På en annen side har også bibliotekene en annen funksjon enn utpreget kommersielle rom, som krever penger for å ta del i aktivitetene. Den ideologiske begrunnelsen er i siste instans opplysning og demokrati. Ved å gi samfunnsborgere lik tilgang på kunnskap og informasjon vil bibliotekene gjøre brukerne i stand til å ta del i den offentlige debatten og sikre sine interesser i forhold til myndighetene (Audunson, 2003, s.219). Dette er biblioteket samfunnsoppdrag.

Som nevnt synes offentlige rom å være utfordret av ulike krefter som privatisering og kommersialisering, og også teknologiens fremvekst røkter ved betydningen av de offentlige rommene. Det er grunn til å hevde at også bibliotekene som institusjon preges av de samme kreftene. Biblioteket synes å stå i en konflikt der det på den ene siden ønsker å tiltrekke seg en større publikumsmasse, og på den andre siden må opprettholde den tradisjonelle oppgaven som folkeopplyser. I følge Curry & Alstad (2003) har ønsket om å nå ut til et bredere publikum ført til et skifte, der biblioteket i større grad legger vekt på underholdning og markedsføring. De mener dette svekker bibliotekets opplysningsrolle. Elmborg (2011) hevder på den andre siden, at bibliotekene må omstilles, hvis de i det hele tatt skal forbli relevante i en tid preget av hard konkurranse med teknologien, på den ene siden, og konkurrerende tilbud som kafeer og bokhandlere, på den andre. Men ikke i en slik grad at bibliotekene blir abstrakte og kommersielle rom. Bibliotekene må "markedsføre seg" i den forstand at de sørger for å bli sett å på som en sosialt meningsfylt institusjon med en viktig tilstedeværelse i samfunnet.

I et studie av folkebiblioteket i Toronto og Vancouver argumenterer Leckie og Hopkins (2002) med at det ikke er teknologiens innmarsj som truer institusjonen eksistens og rolle som offentlig rom, tvert imot tilfører teknologien bare “one more service in an already well-established, rich ‘cultural capital’ of services offered to the public” (s.357). Utsagnet baseres blant annet på funnene som viste at den viktigste årsaken til å oppsøke bibliotekene, var tilgangen på informasjon fra en stor samling og det å ha en plass å studere og arbeide i fred. Det som derimot truer bibliotekets ideologiske grobunn, hevder de, er det private markedet som i større grad, og som følge av manglende statlig investering, har etablert virksomhet i de sentrale offentlige bibliotekene i Nord-Amerika. “The threat is not technological, but ideological” (s.360). Det private kommer til syne i form av bankautomater, butikker, kafeer, vending machines og in-house bookstores, og underbygger bibliotekets rolle som nøytralt rom, og som motsats til de gjennomgripende kommersielle plassene hvor mennesker opptrer som konsumenter (s.354).

Privatmarkedets logikk synes mindre styrende for folkebibliotekene i Norge enn for eksempel USA. Det skyldes kanskje nok langt på vei at man har en annen finansieringsmodell der bibliotekene ikke trenger å lønne seg. Vi kan likevel finne tegn på at trenden har nådd Norge. Et eksempel er diskusjonen omkring utleie av lokaler i nye Deichmanske i Bjørvika for å finansiere bygget og driften (Bibliotekarforbundet, 2015). Et annet påfallende eksempel er Stovner Deichmanske, som ligger inne på det lokale kjøpesentret. Man kan argumentere for at det er en god ting å plassere biblioteket der folk er. Men det er også nærliggende å tro at konsumlysten blir forsterket når man trer inn på et kjøpesenter, som igjen kan virke ekskluderende på mindre kjøpesterke grupper. Biblioteket kan dermed stå i fare for å miste noe av sin egenart, men på en annen side vil et utvidet tilbud med kafeer og en rekke aktiviteter kunne trekke flere mennesker til biblioteket. På denne måten kan også terskelen for å bruke biblioteket bli lavere.

Curry og Alstad (2003) anerkjenner at bibliotekene har blitt preget av det private markedets interesser, og det Hafner og Sterling-Folker (1993) kaller “the popularization movement”. Med det forstås bibliotekenes økende preg av

underholdning, rekreasjon og fritidsaktiviteter. Curry og Alstad hevder at dette underminerer bibliotekets rolle som en arena for demokrati og demokratisk deltagelse (s.2). Formålet med biblioteket, mener de, bør i stedet være å tilby et forum for offentlig diskurs og et sted for samfunnsinteraksjon. Med andre ord, bibliotekene bør innta en klar holdning til rollen som folkeopplyser og en motsats til de stadig mer privatiserte offentlige rommene, og dessuten den ofte unyanserte og fragmenterte offentlige diskursen i den virtuelle verden (Ibid., s.3). I lys av en tapt offentlighet, altså overgangen fra kulturresonnerende mennesker til konsumenter, slik Habermas beskriver den, (Lest i Ljødal, 2005, s.75) kan det virke forlokkende med et slikt frirom for en offentlig samtale. Men det er også verdt å spørre seg hvorvidt dette er mulig for flere enn en kulturell og politisk elite. Hvis biblioteket skal være en offentlig, demokratisk arena, må det favne allmennheten og søke seg ut til et bredere publikum. Det må kunne tilby aktiviteter som et mangfold av mennesker kan ta del i.

Som Curry og Alstad (2003) poengterer er det grunn til å tro at de fleste bibliotekene befinner seg et sted mellom de to ytterliggående holdningene til institusjonens formål: underholdning og rekreasjon versus arena for offentlig diskurs. Likevel kan biblioteksmandatet både begrunnes ut ifra en samfunnsmessig verdi eller en mer individuell og markedsorientert verdi, og her synes aktører å stå relativt fritt i sin begrunnelse (Audunson, 2003, s.233). Vestheim (1997) hevder at folkebibliotekene, for å forsvare kostnadene på offentlige budsjett, har gått mer i retning av den individuelle og instrumentelle nytteverdien (Lest i Ljødal, 2005, s.22). I henhold til Folkebibliotekloven av 2014 (kap.2, §4) er alle norske kommuner pålagt å ha et bibliotek. Slik sett avhenger bibliotekets eksistens i mindre grad av politikk og økonomi enn andre kommunale tilbud, som ikke er lovpålagte. Men politiske skillelinjer og kommunale midler kan avgjøre både antall filialer og hvor mye ressurser – utover det strengt nødvendige – som man skal bruke på det lokale biblioteket.

2.4 Biblioteket - kultur og estetikk i byutvikling

We are not building a library for the city. We are building the city - Brian Gambles (Bok og bibliotek, 2012)

Per 2017 finnes det 674 folkebibliotekavdelinger (Medienorge, 2019). I alt var det nærmere 1400 filialer i 1983, men dette er nå halvert. Til tross for denne halveringen, er dette ikke nødvendigvis uttrykk for en nedprioritering av bibliotekene. Snarere tvert i mot tyder mye på en revitalisering (Arkitektnytt, 2014). I 2014 skrev Aftenposten at Norge bygget kulturhus til nesten 14 milliarder kroner. Over halvparten av disse inneholdt også et bibliotek (Bibliotheca Nova, 2014, s.90). Hvorfor denne økte satsningen? En forklaring her kan være at kulturbygg inngår som en del av det dominerende idealet om attraktive byer. Her inngår, paradoksalt nok, kultur og kapital som motor for å heve steders attraktivitet. En slik type bymodell har sine filosofiske røtter i Richard Floridas (2002) bok kalt *The Rise of the Creative Class*. Et eksempel på, og inspirasjon for, denne tenkningen finner vi i byggingen av Guggenheim-museet. Det resulterte i økonomisk oppsving som følge av økt turisme, og bidro til å sette Bilbao på kartet, også kjent som Bilbao-effekten (Bibliotheca Nova, 2014, s.91) For bibliotekene, spesielt, kan effekten av denne tenkningen paradoksalt nok ha vært en nedgang i antall, men oppgang i mer påkostede, prestisjefylte bygg. De lokale bibliotekene blir taperne, bibliotekene i de større kommunene og byene vinnerne (NRK, 2013).

Skot-Hansen, Rasmussen og Jochumsen (2012) mener bibliotekene nå spiller en avgjørende rolle i byutviklingen, og argumenterer for at det har gitt bibliotekene større legitimitet og et nytt image, og at nettopp det er helt nødvendig dersom de skal overleve i en mer globalisert og digitalisert verden (s.17). De tar dermed til orde for at bibliotekene må utvikles etter samfunnets endringer og behov, og spesielt anerkjenne innbyggenes behov for offentlige møtesteder og opplevelser. De argumenterer også for at bibliotekene kan fungere som katalysator for å endre byens karakter. Her forstått som image, attraktivitet og identitet. Dette kan forsterkeres ved typisk bruk av arkitektur som har en ikonisk effekt.

Bibliotekets rolle i byutviklingen synes å ha fått økt oppmerksomhet hos besluttede myndigheter, nemlig politikerne. Det fremgår av studier gjort av folkebibliotek i Oslo, Aarhus og Birmingham (Evjen, 2012). Et av de første eksemplene på strategisk og bevisst bruk av biblioteket som del av byutviklingen kan en finne i Drammen. Tanken var at man skulle legge biblioteket på den andre siden av elva, slik at man flyttet sentrum over til den siden (Informant, NB). At biblioteket spiller en rolle i byutviklingen og bidrar til å gjøre områder mer attraktive kan kanskje delvis rettferdiggjøre bruk av kommunale midler på dem. Det kan likevel være verdt å rette et kritisk blikk mot effekten og den bevisste bruken av kulturinstitusjoner som en del av byutviklingen. For der Skot-Hansen m.fl. (2012) tilsynelatende ser på det som en mulighet for å gi biblioteket fornyet mening, kan også konsekvensene av det økonomiske rasjonalet, som gjerne følger denne modellen, ha sosiale konsekvenser for byen og dets innbyggere.

En slik strategisk bruk av kulturinstitusjoner i byutvikling oppstår ikke i et vakuum. Her har som nevnt krefter som privatisering, kommersialisering og teknologisk utvikling fått fotfeste. En fellesnevner for dette er en nyliberal filosofi eller tankemåte, der konkurransekraft og attraktivitet er rådende idealer. Bergsli (2015) finner i sin studie av havnebyprosjektene i Oslo og Marseille at det er en type bymodell som er rettet mot en bestemt klasse, heller enn den brede offentligheten (Bergsli & Hansen, 2017, s.42). Dette blir for eksempel tydelig i lesningen av juryens vurdering av Bodøs utnevning til 'Attraktiv by - Statens pris for bærekraftig by- og stedsutvikling' (2016): "I det store skiftet som foregår i retning av stadig mer kunnskapsintensive næringer er det essensielt at norske byer og tettsteder klarer å utvikle byene slik at de blir attraktive for denne typen næringer og de menneskene som har sitt daglige brød i slike virksomheter" (KMD, 2016). Den attraktive byen er et markedsstyrt ideal hvor kreativitet og kultur er nøye programmert (Bergsli, 2015, s.331). I Oslo er det blant annet blitt tydelig gjennom det vi kan kalle en 'clustering' av kulturinstitusjoner i Bjørvika og en type flaggskip-arkitektur som skal synliggjøre Oslo. Et interessant aspekt er i så måte nye Deichmanske, som er et av de få tiltakene i denne bydelen som er et ikke-kommersielt offentlig tilbud. Bergsli argumenterer med at diskursen rundt biblioteket her blir brukt som et alibi for sosialt mangfold, og stiller seg kritisk til at institusjonen alene kan fange opp den sosiale

dimensjonen i byutviklingen i Bjørvika, som ellers synes å være fraværende (ibid.,s. 231).

Når terskelen gjøres høy for det man kaller et bibliotek, eller når alle ressurser går med til å bygge det ene påkostede signalbygget, da kan det gå på bekostningen av det lokale bibliotektilbudet slik vi ser det har gjort de siste tiårene. Et påkostet bygg kan dessuten gjøre terskelen høy for de som føler de ikke hører hjemme der.

2.5 Biblioteket som møteplass

Hvis vi forstår bibliotek som offentlig rom, kan vi, og kanskje bør vi, se på den sosiale dimensjonen rommet kan utgjøre. Sagt med andre ord, hvilke rolle spiller biblioteket som plass for sosial interaksjon og samhold?

Bibliotekets rolle som møteplass har vært et viktig element i biblioteksstrategien for 2015-2018 (Biblioteksstrategi, 2015-2018). I tillegg til rollen som formidler av kunnskap og kulturarv, skal folkebibliotekene være møteplasser. I formålsparagrafen i bibliotekloven heter det at "Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt" (Folkebibliotekloven, 2014, §1). Som Ljødal (2005) peker på, er ikke begrepet 'møteplass' innlysende. Møter kan betegnes som tilfeldige eller planlagte, og intensiteten av møtene kan være forskjellig. Det kan innebære å snakke sammen, men også bare en form for tilstedeværelse (s.74). Audunson (2010) skiller her mellom det vi kan kalle lav-intensive og høy-intensive møteplasser. Lav-intensive møteplasser innebærer møter på tvers av interesser og aktiviteter, og høy-intensive møteplasser er steder hvor vi møter likesinnede, typisk fra samme sektortilhørighet. Audunson hevder at biblioteket kjennetegnes av nettopp disse lav-intensive møtene.

I studier av bibliotekfilialene i Oslo, viser Audunson & Aabø (2010), at disse har blitt steder for slike lav-intensive uformelle møter. Dette understøttes blant annet av

statistikk fra bibliotekene i de østlige bydelene i Oslo som viser at utlån av bøker per besøkende er lavere enn antall besøk (Audunson, 2013, s.44).

Nyere bibliotek har ikke bare som mål at de skal være møteplasser, men har også i økende grad blitt formet deretter - både arkitektonisk og innholdsmessig. Elmborg (2011) understreker at byggene gjennom arkitektur og design gjerne symboliserer de verdiene biblioteket innehar (s.339). Rent arkitektonisk blir det tydelig hvis man sammenligner Nasjonalbiblioteket fra 1811 med nyere bibliotek som Stormen, som ble innviet i 2014. Der Nasjonalbiblioteket har en monumental form, er lukket og rigid med små vinduer, og med trapper opp mot døren, fremstår Stormen som åpen, lys og inviterende, med store vindusflater. Den inviterende arkitekturen er også tenkt i utformingen av nye Deichmansk: "Torget vil fungere som en forlengelse av uteområdet. Tanken er at det skal være like naturlig å bevege seg gjennom bygget som rundt" (Teknisk Ukeblad, 2018). Arkitekturen uttrykker i begge tilfeller en ide om hva biblioteket skal være. Nasjonalbiblioteket er bygget og dimensjonert for å leve opp til sin egenart som nasjonal institusjon. Det er typisk for tidens byggestil, og fremstår som bastant, solid og opphøyd. Det har et inventar med stødige bokhyller og en streng inndeling av rom og aktiviteter. Arkitekturen til Stormen, på den andre siden, er mer tilpasset omgivelsene og integrert i de eksisterende strukturene i byen. Tilgjengeligheten til bygget, med blant annet dører på bakkeplan, fungerer som en forlengelse av den eksisterende gaten. Inventaret her består av flyttbare bokhyller som kan endre bruk av rommet i løpet av kort tid. Sofaer, lenestoler, te-bord og tv-rom gjør også biblioteket mer hjemlig. En slik innredning er, som Di Marino & Lapintie (2015) påpeker, med på å viske ut skillet mellom den private og offentlige sfære og utfordrer bibliotekets tradisjonelle konsept som offentlig rom (s.119).

2.6 The Social Production of Space

I de foregående avsnittene har jeg presentert teori om offentlige rom og hvor bibliotekene plasserer seg i dette landskapet. Jeg vil i det følgende presentere teori som jeg vil anvende i analysen av biblioteket i Bodø. Teorien er Henri Lefebvres teori

om produksjon av rom. Jeg vil anvende hans begreper i analysen for å undersøke hvordan den sosiale produksjonen av rommet foregår.

Lefebvre presenterer i boken *The Production of Space* (1974/1991) et teoretisk rammeverk for å undersøke hvordan produksjon av rom foregår. Hans tese er at rom er sosialt konstruerte, og at de, isolert sett, kun blir en “empty abstraction” (s.12). “Teorien søker å avdekke den faktiske produksjonen av rom ved å bringe de ulike rommene og egenskapene ved deres opprinnelse sammen” (s.16, min oversettelse).

Lefebvre er inspirert av Marxistisk filosofi og har en åpenbar agenda. Den handler om at rom skal være til for alle samfunnslag, og ikke bare makteliten. Vi ser hvordan dette spesielt gjør seg gjeldende for offentlige rom. Offentlige rom er offentlige myndigheters ansvar. De er gitt av - og eies av - det offentlige, og med det angår de også “the people as a whole” (Madanipour, 1999, s.881). Det vil si at de blir brukt av alle medlemmer av et samfunn, og det forventes av dem å være åpne og tilgjengelig for allmennheten. Her foreligger potensielt en konflikt mellom forskjellige interesser og perspektiver. De offentlige rommene er resultat av beslutninger og er utformet av en elite med makt, men er ment å brukes av alle, hele befolkningen. Det vil alltid være tilfelle, selv om grunnlaget for denne makteliten har endret seg i takt med tiden og varierer fra samfunn til samfunn. Det vil også gjelde Norge i dag, selv om vi har et lokaldemokrati med folkevalgte som skal representere befolkningen og sterk involvering av fagfolk som er opplært til å tenke på brukerne, både de nåværende og fremtidige. Uansett, så er det slik at når rom konstrueres av en minoritet med bestemte forestillinger om hva de skal være og hvordan de skal brukes, er det ikke nødvendigvis sammenfallende med hvordan de faktisk brukes og oppleves, eller om de overhodet brukes, av en majoritet. Fagfolks forventninger til bruk og opplevelse av rommet de utformer kan altså komme til å avvike fra brukernes bruk og opplevelse. Følgelig har medvirkning av innbyggere blitt sentralt og lovfestet i dagens byplanlegging (plan- og bygningsloven 2008, § 5-1). Dette for å ivareta innbyggernes interesser, og konstruere rom som er meningsfulle for de faktiske brukerne (Brattbakk m.fl, 2016)

I Lefebvres teori inngår et trialektisk dynamisk forhold mellom det han kaller romlig praksis (the perceived), representasjoner av rom (the conceived) og representert rom (the lived). Når jeg senere i analysen anvender disse begrepene vil betegne dem som *opplevd rom* (romlig praksis), *tenkt rom* (representasjoner av rom) og *appropriert rom* (representert rom).

Lefebvres ulike kategorier kan forstås slik:

Romlig praksis er oppfatningen av rom, nært forbundet til de kroppslige eller sanselige erfaringene av rommet når vi befinner oss og beveger oss i det (Elmborg, 2011, s.342). Dette er rommet med alle sine lukter, lyder og visuelle inntrykk, og alt rommet assosierer.

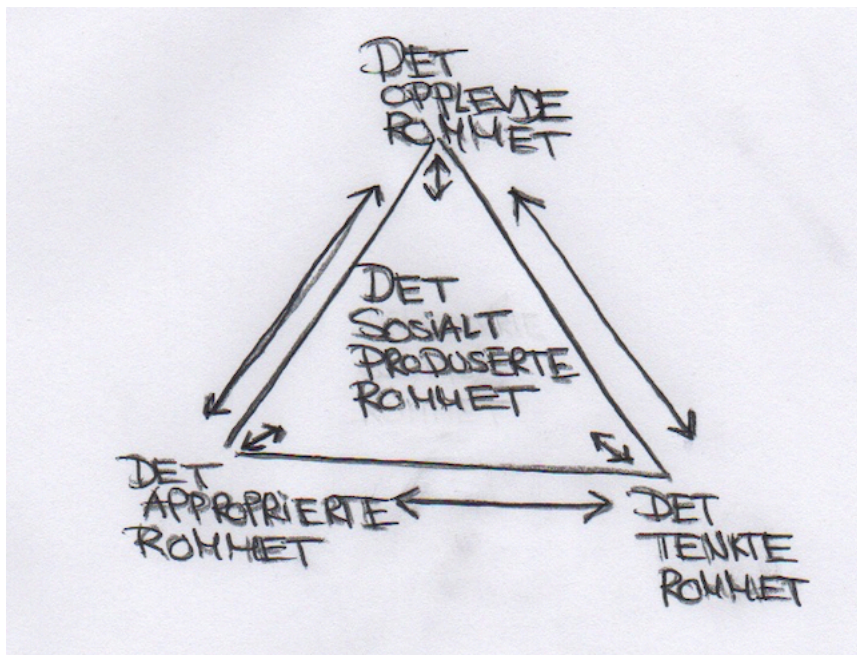
Representasjoner av rom er tenkt rom. Det er en form for konseptualisering av rom basert på både oppfatninger (romlig praksis) og det som utspiller seg, altså det levde (representert rom) (Lefebvre, 1974/1991, s.38). Dette er rom som er konstruert i den forstand at det er skapt av mennesker, med en bestemt forestilling om hva det skal være, i henhold til tidens og samfunnets oppfatninger. Helt konkret kan dette være en åker, et naust, et veikryss, en kjeller, et torg eller også, som i denne oppgaven, et bibliotek. I det sistnevnte tilfellet er det basert på forestillingene og idealene til de som konstruerer rommet. Eksempler på dette er planleggere, arkitekter, bibliotekarere (Elmborg, 2011, s.342)

Representert rom er appropriert rom, og henger sammen med den symbolske bruken. Det er det Lefebvre kaller 'the space of inhabitants' (Lefebvre, 1974/1991, s. 38), og handler om hvordan individene tillegger rommet mening. Bruken av rommet er individuell, intuitiv, perseptuell og symbolsk. Bruken henger heller ikke nødvendigvis sammen med de kodene og strukturene som var rommet var tiltenkt ved konstruksjonen av det (Elmborg, 2011, s.343).

Rom er altså et produkt av ulike faktorer. Det er et produkt av *makt* - hvordan rommet er tenkt og planlagt, et produkt av *væren* - handlinger som former dem, og det er et produkt av *sanser* - opplevelser og erfaringer hos brukerne. På denne

måten tillegger vi rom mening, som går utover det at rommet er en abstrakt form, med objekter.

Lefebvres teori er imidlertid ikke bare ment å forklare og beskrive verden, men også å påvirke den. Det er med andre ord en samfunnskritisk teori, og det er også slik jeg vil anvende den i min analyse, for å argumentere for hvorfor ungdom bør inkluderes i konstruksjonen av rommet.

Lefebvres triade - det sosialt produserte rommet (her gjengitt med oversatte begreper)

2.7 Ungdom

I denne oppgaven er det ungdom som er målgruppen, og det er med denne gruppen for øyet at jeg vil undersøke hvordan produksjonen av rommet foregår. Ved å anvende Lefebvres teori om det sosialt produserte rommet, vil jeg undersøke følgende: Hvordan ungdom har vært involvert i konstruksjonen av rommet, *det tenkte rommet*, hvordan de opplever rommet, *det opplevde rommet*, og hvordan de bruker rommet, *det approprierte rommet*. Før jeg kommer dit vil jeg si noe om målgruppen og hva som kjennetegner denne.

Avgrensning

Ungdom er en bred kategori med en noe uklar avgrensning av hvem som omfattes av den. En faktor kan være alder, og her vil kanskje tenårene (13-19 år) fungere som en naturlig avgrensning. Det er likevel ikke helt uproblematisk å avgrense ungdomstiden til en gitt alder. For der konfirmasjonen før markerte overgangen til voksenlivet, er grensen blitt mer flytende, og ungdomstiden har strukket seg ut (Förnas & Forsmans, 1989, s.24). Helt generelt kan man kanskje si at det er snakk om et stadium mellom livet som barn og livet som voksen. Ifølge lovverket (Plan- og bygningsloven) er barn og unge en kategori som samsvarer med myndighetsgrensen, det vil si personer under 18 år. I denne oppgaven har jeg likevel valgt å avgrense ungdom til personer mellom 13 og 19. Grunnen til det er at de da fremdeles er i et skoleløp og ikke i etableringsfasen slik typisk unge voksne, mellom 20 og 26 år er (NOU 2011:20, s. 20).

Ungdomskultur og fritid

Selv om ungdom ikke er en homogen gruppe, er det mulig å peke på noen særegne kjennetegn. Et kjennetegn er betydningen av fritiden. Hos ungdom er fritiden spesielt viktig for etableringen av deres identitet og kultur (Förnas & Forsmans, 1989, s.12). Det er fremfor alt her de kan teste ut forskjellige identiteter. Trygghet og muligheter fremholdes som viktige forutsetninger for dette (Ibid., s.16). En sentral del av denne prosessen foregår gjennom sosialisering med jevnaldrende, der “symbolske markører for hvem du er og hvilke sosiale grupper du tilhører (blir) sentralt” (Tveten og Rønningen, 2016, s.20). En del av identitetsutviklingen til ungdom foregår ofte ved at de tester ulike roller i omgivelsene sammen med jevnaldrende, noe som igjen danner grunnlag for ulike sosiale fellesskap (Tveten og Rønningen, 2016, s.7)

Historisk sett har vi mer fritid nå enn før. Den sentrale tiden som fritid utgjør, kan vi blant annet se forsket på i studier fra Storbritannia (Henley Center, 1994). Studiet

viser at arbeid, søvn og nødvendige aktiviteter til sammen utgjør omtrent 60% av tiden, noe som gir en betraktelig tid til overs som man da har til rådighet (Pain m.fl, 2001, s.44). Fritid kan forstås både som tid utenfor arbeid, som en aktivitet eller en opplevelse. Noen betingelser synes likevel å måtte være oppfylt for at tiden til overs skal kunne betraktes som fritid, blant annet penger, rom, juridiske rettigheter, tillatelse, kunnskap og evner (ibid., s.46). Det er med andre ord ikke gitt at man kan ta del i den samfunnsmessige organiseringen av fritid. Når det gjelder ungdom spesielt, kan man kanskje fremheve at penger kan oppleves som en begrensning for fritidsaktiviteter. Man kan mangle penger til alt, fra spontane kafébesøk til mer formelle og organiserte aktiviteter, som å delta i fotballag. Men også rom og tillatelser kan legge restriksjoner på ungdoms mulighet for å utfolde seg og delta i samfunnet. Hvis deres adferd og aktiviteter ikke samsvarer med de voksnes forventninger vil de lett kunne føle seg uønsket. Er de for eksempel på et kjøpesenter vil de også kunne bli utvist.

Ungdom og bybruk

Fritiden fremholdes som en sentral del av ungdoms identitetsutvikling. I de senere årene ser vi at hjemmet har blitt et mer attraktivt sted å tilbringe fritiden (Tveten og Rønningen, 2016, s.8). Det har sammenheng med fremveksten av virtuelle møteplasser, som delvis erstatter behovet for å være truffes i fysiske rom. Det er likevel mye som tyder på at de fysiske og offentlige rommene fortsatt spiller en viktig rolle for ungdom. Ungdom synes å være hyppige brukere av dem, og bruker dem spesielt til sosiale formål (Standler, 2014, s.1). Der voksne i større grad anvender de offentlige rommene for nødvendige og målrettede aktiviteter, synes ungdom å bruke dem til valgfrie aktiviteter som sosialisering, sportsaktiviteter og rekreasjon. Byrom brukes blant annet for å omgås, vise seg frem og prøve ulike stiler og roller (Lieberg, 1991, s.25). Men bruken av rommene synes også å variere noe etter alder. I studier av unges bruk av byrom i Norge fant Brattbakk m.fl. (2016) at barn og unge mellom 10 og 14 år bruker nærområdet, mens ungdom i alderen 14-19 år utforsker byen mer. Unge voksne bruker byrommet mindre på fritiden og er ofte i organisert aktivitet (s.7)

En sentral del av den sosiale aktiviteten blant ungdom går også ut på å ikke gjøre noe som helst, men rett og slett bare å henge. Selv om denne aktiviteten ved første øyekast kan virke passiv, ser vi at den ofte forekommer i grupper, og kombinert med en aktivitet som for eksempel sportsaktiviteter, skolearbeid og shopping (Standler, 2014, s.4). Henging forekommer også gjerne på steder som er skjermet, med lite innsyn fra voksenverdenen, steder der de har kontroll over omgivelsene. Men også steder som er mer åpne og tilgjengelige, slik at man både ser og blir sett (Lieberg, 1991, s.25). Vi kan forstå dette som et uttrykk for unges behov for å “avgrense egne rom eller territorier der de selv kontrollerer hendelsesforløpet og tilgjengeligheten” (Lieberg, 1991, s.23, min oversettelse).

Ungdom og medvirkning

Standler (2014) argumenterer for at offentlige rom er en viktig forutsetning for unge menneskers oppvekst, men at dette sjeldent reflekteres i planstrategier eller utformingen av rommene. Hun mener dessuten at kjønnsaspektet i liten grad tenkes inn. Standler tar til orde for at medvirkningsprosesser må handle om mer enn å spørre ungdom om deres synspunkt, men at de aktivt må integreres i planleggingsprosessen (s.5). Hennes forskning indikerer at unges viktigste fritidsaktivitet, for både jenter og gutter, er sosial omgang og sportsaktiviteter. Ungdom synes å ha et behov for åpne, tilgjengelige og multifunksjonelle plasser, der tilfeldig bruk kan forekomme. Likevel ser man at plasser ofte er strengt inndelte og rettet mot bestemte aktiviteter som for eksempel skating, fotball, og lekeplasser (s. 1). Standler gjør dessuten et poeng ut av at barns behov anerkjennes og er synlige i både boligprosjekter og offentlige rom. Ungdom har behov for rom der de kan omgås og eventuelt drive med sportsaktiviteter, og ikke minst trekke seg tilbake og være uobservert. Hun mener dette sjeldent tas hensyn til.

At ungdoms behov i liten grad er reflektert i utformingen av offentlige rom, mener Standler kan ha sammenheng med måten ungdom bruker åpne rom på. Deres bruk og oppførsel kommer i konflikt med voksnes verdioppfatninger, og ungdoms

tilstedeværelse, selv i små grupper, kan oppleves som truende og forstyrrende for dem: "The claim is made that young people should integrate themselves quickly into the world of the adults, thus ignoring their realities and their legitimate wishes and negating consequences for planning" (Standler, 2014, s.2).

DEL 2.

3. Case: Stormen bibliotek i Bodø kommune

Bodø

Bodø har i overkant av 42.000 innbyggere, som tettsted, og 55 000 innbyggere som kommune. Per 1 januar 2018 er 6233 av disse unge i alderen 10-19 år (SSB).

De siste 50 årene har befolkningen doblet seg. Tettstedet Bodøs areal er på 15,50 km², noe som gir en befolkningstetthet på i underkant av 2 500 innbyggere per kvadratkilometer. Det gjør Bodø til Nord-Norges tetttest befolkede by og det femte tetttest befolkede tettstedet etter Oslo, Trondheim, Tromsø og Stavanger/Sandnes. I norsk sammenheng regnes det som en middels stor by, den 15de største (Wikipedia, 2019)

Byen ligger i Nordland fylke som er delt inn i fem regioner, hvorpå Bodø er en del av Salten region. Beliggenhet ved havet og nær fiskebankene på Lofoten er forklaringen på dens fremvekst. Det var for å skape en kjøpstad i nærheten av Lofoten. Bodø fikk bystatus i 1816, men det var imidlertid først med sildefisket på 1860-tallet at byen fikk en rask befolkningsvekst. I dag har byen et diversifisert næringsliv. I sentrum er det registrert 1091 bedrifter med over 7000 ansatte. De største arbeidsplassene i kommunen er knyttet til offentlig sektor: Nordland fylkeskommune, Nordlandssykehuset og Universitetet i Nordland (Wikipedia, 2019) . Bodø har også to kjøpesentre: Glasshuset som ligger i sentrum og CityNord som ligger omtrent 2,5 km utenfor sentrumskjernen.

Bodø sentrum ble hardt rammet under 2 verdenskrig og nesten alle bygg i sentrum stammer fra etterkrigstiden. Sentrum og de andre sentrumssonene er relativt sett

liten i andel boliger. Til gjengjeld finner man mange boliger i bydelene øst og nord for byen. Pendling er vanlig, også fra nabokommunene (SNL, 2019).

Bodø har også en kampflyplass, men denne skal legges ned og flyplassen flyttes. Av den grunn og for å tilrettelegge for bedre transportløsninger har man igangsatt et eget prosjekt kalt 'Ny by - ny flyplass' (Bodø kommune, 2019). Bodø er også endestasjon for jernbanen. Den er en viktig havneby, ikke minst for hurtigruta. Sammen med flyplassen viser det at Bodø er et nasjonale trafikknutepunkt (SNL, 2019)

I 2016 fikk Bodø også prisen 'Attraktiv by - Statens pris for bærekraftig by- og stedsutvikling' i konkurransen med Asker og Hammerfest. I begrunnelsen for tildelingen ble det primært vist til to forhold. Det ene er at byen har hatt en god sentrumsutvikling. Det andre er prosjektet "Ny by – ny flyplass", som i følge jurylederen, Erling Dokk Holm, har maktet å snu et problem (nedleggelsen av flyplassen) til en ressurs. Det positive med sentrumsutviklingen, hevder juryen, er satsingen på boliger i sentrum og økt satsning på uterom, både med hensyn til kvalitet i utformingen og størrelsen på dem. Også kommunedelplan for kollektivtrafikk trekkes frem (Regjeringen, 2016).

Bodø er også blant finalistene til å bli Europas kulturhovedstad i 2024. Konkurrentene er Banja Luka og Mostar i Bosnia Herzegovina. Søknaden, som kalles «ARCTICulation» (arctic, art, culture og communication) vil bli behandlet høsten 2019 (Bodø ARTICulation, 2018)

Bodø fikk sitt første bibliotek i 1899, etabler med innsamlede midler, og bøker fra diverse skoler og med driftstøtte fra det private og fra 1904 fra det kommunen. Etter å ha vært lokalisert i byens museum ble det i 1967 plassert på Rådhuset. Alternativene den gang var et eget bygg, kinoen, Nordlands privatbank eller et nytt samfunnshus. Samtidig fikk det profesjonelle bibliotekarere. I 1972 fikk det en egen barneavdeling (Wikipedia, 2019).

Kommunen er nasjonal foregangskommune på gode oppvekstvilkår for barn og unge (Bodø kommuneplan samfunnsdel 2018-2030). Følgende instanser fungerer som representanter barn og unges interesser:

Ungdomsrådet: Et rådgivende og partipolitisk uavhengig organ som taler barn og unges sak. I Bodø har ungdomsrådet 23 medlemmer fra både ungdomsskolen og videregående skolen (Bodø kommune, 2019)

Kulturavdelingen: Kulturavdelingen i Bodø kommune har lang fartstid med å jobbe med ungdomsmedvirkning. Kjerneverdiene i deres arbeid er knyttet til medvirkning, oppfølging og tilrettelegging og preges av lav terskel for å bli hørt, ung-til-ung formidling og medvirkning på flere nivåer (Magnussen, 2016)

Utekontakten: Jobber med oppsøkende arbeid overfor utsatt ungdom i Bodø. Målgruppen er ungdom i alderen 13-20 år. Arbeidet er både oppsøkende og forbyggende, med oppfølging. Organisasjonen har også startet et prosjekt kalt 'Aktivitetsmandag' med den hensikt å skape en mer betydningsfull hverdag for ungdom. De jobber dessuten for å fremme ungdoms interesser og behov overfor de offentlige myndighetene ved blant annet å koble ungdom inn direkte i saker som angår dem (UT, Demospace)

ByLab: ByLab er kommunens medvirkningsarena og representerer alle innbyggere i kommunen. Som en av flere kommuner har Bodø også startet opp en slik medvirkningsarena. ByLab i Bodø jobber med ulike prosjekter, blant annet 'Folkehelse' og 'Ny by - ny flyplass'. Noe av formålet med ByLab er å skape engasjement blant innbyggere i utviklingen av Bodø, og selv kunne sette agendaen gjennom flere idéfaser (Bodø ByLab, 2019). Medvirkningsarenaen eksisterer som en digital arena og en fysisk arena, hvor ByLab for tiden holder til i 1. etasje på biblioteket i Bodø. I utgangspunktet tenkte man seg en slik medvirkningsarena i Rådhuset, men det er midlertidig under ombygging. Når man la ByLab til biblioteket var noe av begrunnelsen at biblioteket er en nøytral grunn med relativ lav terskel sammenlignet med Rådhuset. På denne måten kunne man også få en mer uformell deltagelse blant besøkende, som muligens kom til biblioteket med et annet mål for øyet (Informant, BK)

Bodø kommune. Hentet fra Google Maps.

Stormen bibliotek

Biblioteket er en del av det Bodø definerer som “Kulturkvartalet” som rommer både konserthus og biblioteket. Disse ligger i sentralt i byen med ca. 5 minutters gangavstand til torget og rådhuset. Biblioteket jobber ut ifra målsetningene om å favne alle aldersgrupper, være en møteplass for absolutt alle og dessuten ha et særlig blikk for barn og unge. Herunder støtte opp under virksomheten ‘Unge Stormen’ (Stormen, Bodø kommune). Stormen bibliotek har vunnet en rekke priser, blant annet ‘Årets bibliotek’ i 2018. Begrunnelsen for utnevnelsen var blant annet at Stormen har firedoblet besøkstallet siden åpningen og blitt et naturlig samlingspunkt og en møteplass. Dessuten ble det lagt vekt på at biblioteket hadde bidratt til stedsutvikling (Norsk bibliotekforening, 2018).

Proessen rundt utbyggingen av biblioteket startet allerede i 1999. Biblioteket var da tiltenkt et “storstue” konsept da planene ble lagt rundt tusenårsskiftet. Etter flere års diskusjoner og dessuten nye arkitektkonkurranser-utlysninger, ble biblioteket til slutt realisert i 2014 og hadde en budsjetttramme på 1181 millioner kroner (Stormen, Bodø kommune). Blant seks arkitektforslag vant ‘Urbane Figurer’ av DRDH

Architects frem og ble enstemmig vedtatt ved akklamasjon av Bodøs bystyre (Bodø kommune, Kulturkvartalet). Juryen vurderte forslaget som det beste, fordi det i tillegg til å ivareta kravet om høy arkitektonisk kvalitet også passet fint inn med omgivelsene. Om biblioteket skriver de:

“Biblioteket har fått en optimal løsning som ivaretar programkravene i et vakkert, fleksibelt og funksjonelt bygg. Forfatteren bak forslaget viser at de har forstått hva et bibliotek for framtida kan være, og har gitt bygget en generell planløsning som åpner for mange typer bruk, både over døgnet og i byggets levetid” (Bodø kommune, 2009)

Biblioteket og Konserthuset ligger i Storgata, adskilt og vis-à-vis hverandre, og er like i arkitektonisk uttrykk og form. Stormen bibliotek ligger på det som tidligere var en parkeringsplass. Det er store vindusflater på sør-vest siden av bygget som slipper inn mye lys og gir besøkende god utsikt over havnen og moloen, mens de øvrige sidene av bygget er mer lukket med store vindusflater enkelte steder. Utbygging av Stormen synes å ha endret karakteren til denne delen av byen. Det skyldes blant annet at byggene ble lagt i et område som var lite brukt og bilbasert, hvor det er vanskeligere for biler å nå frem i dag. En av mine informanter understreker at Kulturkvartalet har endret bybildet til Bodø drastisk fra å være et sted ingen oppholdt seg på til å bli “det nye minglestedet” (SB2).

I den andre enden av Storgata ligger torget, og midt mellom disse Glasshuset. Glasshuset er en overbygget offentlig gate som bærer preg av å være et kjøpesenter og en passasje. Butikkene ligger på hver sin side av passasjen, men der butikkene stenger til normal tid er passasjen døgnåpen. For en nærmere beskrivelse av det hybride rommet, se notater fra feltarbeidet gjengitt her.

Observasjon: Onsdag 13. februar. Ca kl.13.00

Jeg går til Glasshuset for å få i meg litt mat. Det minner om en blanding av Oslo bussterminal og et kjøpesenter. Ikke helt det jeg forestilte meg. Jeg tenkte meg mer en gate som var innglasset som førte til noen butikker i enden. Det minner mer om en passasje enn et oppholdssted også. Ikke mange steder å sitte der, et par benker bare. Det er noe post-modernistisk over det. Ikke så mye folk der

heller. Jeg går opp en etasje gjennom en smal rulletrapp og må lete for å finne veien ned. Dette minner veldig om en kjøpesenter-strategi. Det er lukkede glassdører og planter og mye ymse (noe veldig 80-talls eller cruiseskipsaktig over det). Ingen naturlig utvei. Det lukter dessuten sterk røyk i rommet. Jeg finner til slutt en dør som leder til en trapp ned og går deretter tilbake til biblioteket.

Glasshuset er i tillegg til å være utpreget kommersiell, et tilholdssted og en varmetue for marginaliserte grupper i Bodø, og har et nokså dårlig rykte i byen. Her har blant annet Utekontakten drevet oppsøkende arbeid overfor ungdom ettersom det omsettes og inntas rusmidler i et relativt stort omfang. Jeg ble selv vitne til omsetting av rus under mitt feltarbeid i Bodø, gjengitt fra mine observasjoner her:

Observasjon: Lørdag 16. Februar. Ca kl.14.00

Bestiller kaffe og går i retning Glasshuset. Det foregår åpenbar dealing ved inngangen. Føler et ubehag ved å nærme meg det. Går til bruktbutikken i stedet. Når jeg går ut er de der fremdeles og sitter nå og ruller noe. Kanskje en joint? De er eldre, ser litt slitne ut. Tenker meg det må være noe mer heavy rus de er avhengig av. Jeg går gjennom glasshuset. Det er folk der. Barn og voksne, men ingen stor kundemasse til en lørdag å være.

Unge Stormen

Unge Stormen er en ungdomsorganisasjon som holder til på biblioteket, og et nettverk for ungdom i alderen 13-21 år som ønsker å ta del i kulturelle arrangementer og aktiviteter (Stormen, Bodø kommune). De arrangerer aktiviteter på biblioteket og noen konserter på konserthuset. Alle aktivitetene er gratis og uforpliktende. De arrangerer blant annet filmkvelder, litterære arrangement, konserter og andre aktiviteter. Ungdom utenfor organisasjonen kan melde inn ønsker til aktiviteter og kan bli en del av nettverket. Nettverket har tolv interessefelt blant annet media, musikk, gaming, teater, film og politikk. Ved innmelding i nettverket vil Unge Stormen sende ut SMS-varsel for hver gang de arrangerer noe som faller innenfor innmeldtes interessefelt. Ifølge min informant (SB1) er det nærmere 650 ungdommer som er med i nettverket (per februar 2018).

Organisasjonen består av et styret, en styringsgruppe, teknikere og søsterorganisasjonen 'Digital kveld'. Styret består av tre personer og har eget kontor

med nøkkelkort. Enkelte av dem har også engasjementstillinger i biblioteket og følger opp bibliotekets daglige drift, blant annet i bibliotekssranken. Styret står for den generelle driften av ungdomsvirksomheten. Styringsgruppa består av flere aktive ungdommer, som sammen med styret, arrangerer aktiviteter og arrangement. Teknikere er ungdom som er interessert i lys og lyd, og som får opplæring i dette. Søsterorganisasjonen 'Digital kveld' består av ungdom som har interesse for gaming. De arrangerer spillkvelder for barn i alderen 9-14 år henholdsvis to ganger i uka.

Etableringen av Unge Stormen

I rapporten 'Ungdomsmedvirkning som suksessfaktor for økt bruk og aktivitet i fremtidens bibliotek - forprosjekt for STORMEN bibliotek og litteraturhus' (2013) var hensikten å undersøke hvilke muligheter som forelå for barn og unge i utviklingen av tilbud for denne målgruppen. Det blir her slått fast at kommunen hadde et mål om at barn og unge skulle involveres og bli aktive brukere: "Kommunen ønsker at STORMEN skal være et levende bygg der barn og unge er aktive brukere, der de føler seg hjemme og har mulighet til å utfolde seg kreativt" (Glanfield, 2013, s.4). Det ble dessuten gjort et poeng ut av at det er vanskelig å tiltrekke ungdom til biblioteket, og dessuten gi dem et eierskap til institusjonen (Ibid., s.21)

Kulturavdelingen ved Bodø kommune ble spesielt trukket frem som et eksempel på en instans som åpnet for ungdomsmedvirkning. I kulturavdelingen var det en lav terskel for å slippe til ungdommenes syn, for ung-til-ung formidling, og for tilrettelegging av ungdomsaktiviteter. Blant disse er kulturuka FRUKT (friluftsliv, rock, ungdom, kultur og teater) som holdes to ganger i året. Det aktive arbeidet mot ungdommer fra kommunens side, har ifølge rapporten, løftet ungdomsmiljøet og bidratt til å aktivisere ungdom. Undersøkelsen viste at organiseringen rundt FRUKT kunne danne grunnlaget for etableringen og driften av et ungdomstilbud i Stormen. Konklusjonen var at biblioteket kunne bli en viktig møteplass og at ungdom kunne få et eierskap ved at de selv fikk være med å forme biblioteket, medvirke og få oppfølging fra voksne ved behov (Glanfield, 2013)

Med dette som utgangspunkt ble ungdomsvirksomheten “Unge Stormen” etablert som et forprosjekt. Forløperen til Unge Stormen, Stormtroppen, ble etablert tidlig i 2013. Hensikten med prosjektet var blant annet å kartlegge medvirkning som arbeidsform i offentlig sektor (Magnussen, 2016).

Stormen bibliotek (Egne bilder)

4. Forskningsdesign

Kvalitativ metode

Kvalitativ metode egner seg til å undersøke sosiale fenomen med det formål å oppnå forståelse om det (Thagaard, 2018, s.11). Kvantitativ metode vil, til sammenligning, være egnet for å undersøke frekvensen av et fenomen. Mens kvalitativ metode går i dybden og er egnet til å studere konkrete sosiale fenomen ut i fra deres betydning, vil kvantitativ metode være mer egnet til å undersøke utbredelse og omfanget av det samme sosiale fenomenet (ibid., s.16). Hvorvidt det kan sies å være representativt, avhenger av om datatilfanget og om funnene er statistisk signifikante. Kvalitativ metode kjennetegnes også av dens fleksibilitet med hensyn til forskningsspørsmålene (Fangen, 2010, s.41). Den er bedre egnet til å justere spørsmålene som stilles i lys av svarene hos respondentene.

I denne oppgaven har jeg valgt en kvalitativ tilnærming med ulike kvalitative metoder. Kombinasjonen av flere metoder kalles gjerne triangulering, og er en måte å kvalitetssikre dataen på. Man kan, som Fangen (2010) peker på, for eksempel bruke intervju og observasjon til å validere det som blir sagt opp mot det som utspiller seg (s.173). Datamaterialet denne oppgaven baserer seg på er innhentet gjennom tre metoder, der de to første ble utført delvis overlappende. Den ene er intervju, det vil si muntlige kilder som åpner for diskursiv data. Den andre metoden er observasjon, som er en subjektiv og sanselig kilde, som åpner for handlingsdata (ibid.) Den siste kilden for datainnsamlingen i denne oppgaven er den skriftlige, og baserer seg på en dokumentanalyse av relevante dokumenter. Disse kildene danner blant annet grunnlaget for empirien og analysen av ungdommens involvering i utviklingen biblioteket, og deres opplevelse og bruk av bygget.

Problemstillingen avgjør ofte hvilken metodisk tilnærming man skal ha til oppgaven, og dermed også hvordan forskningen legges opp. Den kan enten være kvantitativ

og ha en klar struktur, eller kvalitativ med mer rom for fleksibilitet (Thagaard, 2018, s. 16). Problemstillingen er som kjent: 1. *Er biblioteket et sosialt produsert rom for og av ungdom?* 2. *Fungerer biblioteket som offentlig rom i dagens byutvikling?* Det er ikke gitt at en slik problemstilling bør løses gjennom kvalitativ metode. Med en kvantitativ tilnærming kunne man fått et statistisk signifikant resultat av ungdommens bruk og oppfatning av bibliotek. Men ettersom jeg har valgt å avgrense oppgaven til et bestemt case, og dessuten ønsket en mer utforskende tilnærming, var det nødvendig å holde seg til en kvalitativ metode.

En utforskende tilnærming, også kjent som grounded theory, bruker metode som springbrett for teori og begreper (Fangen, 2010, s.34), det vil si at metoden danner grunnlaget for teori. Jeg valgte å dra på feltarbeid tidlig i prosessen med kun en tematisk avgrensing, for deretter å undersøke hvilken teori som kunne anvendes i lys av dataen. Tilnærmingen var dermed induktiv i den forstand at jeg hadde en relativt uklar problemstilling hvor hensikten var noe annet enn å teste ulike teorier gjennom hypoteser (Larsen, 2007, s.22)

Begrensninger ved bruk av kvalitativ metode

Det er noen ulemper knyttet til bruk av kvalitativ metode. For det første er det vanskelig å generalisere på bakgrunn av dataen (Larsen, 2007, s.25), fordi utvalget av enheter gjerne er begrenset og basert på et selektivt utvalg. Med kvantitativ metode vil en derimot trekke et representativt utvalg og genere data basert på dette (Andersen, 2013, s.156). Dette gir med andre ord grunnlag for en statistisk representativ analyse. Det være en fordel å kombinere både kvantitativ og kvalitativ metode, kjent som mixed-method research, for å sikre gyldige og representative resultater. Jeg har imidlertid ikke gjort dette i denne studien. Til dette ville omfanget blitt for stort og tiden for knapp.

Casestudier

Casestudier er definert som studier som baserer seg på en eller noen få enheter (Fangen, 2010, s.187), der noe av hensikten er å samle mye informasjon om få enheter. I dette tilfellet er caset Stormen bibliotek i Bodø. Jeg valgte dette caset med utgangspunkt i følgende kriterier: Det foreligger et forskningsprosjekt, Demospace, knyttet til Bodø, at biblioteket har vunnet en rekke priser og dessuten at det har et tilrettelagt tilbud for ungdom. Casestudier er egnet til å forklare hvordan noe skjer og oppleves, fremfor hvorfor noe skjer (Andersen, 2013, s.43), og begrenser seg sjeldent til en metode (Fangen, 2010, s.187). De er også egnet til å se et komplekst samspill, altså en holistisk tilnærming til en begrenset enhet, fordi slike studier ikke isolerer effekten av en og en variabel (ibid., s.188)

Begrensninger ved bruk av casestudier

Casestudier er studier av få eller en enhet. For at studien skal ha overføringsverdi må en redegjøre for om den - sammenlignet med andre tilfeller - er typisk, illustrerende eller avvikende (Fangen, 2010, s.187). Casestudier, i kraft av å ha en holistisk tilnærming til en enkelt enhet, forutsetter til en viss grad at man kombinerer ulike metoder (ibid.). Casestudier er også egnet når en skal undersøke fenomener som er komplekse, og forutsetter nøye planlegging og utføring av studien (ibid.,s. 188). Det kan synes noe vanskelig å balansere hensynet til åpenhet og fleksibilitet som gjerne kjennetegner kvalitative studier, og på den andre siden, en nøye planlegging og avgrensning av studiet. Dataen de genererer vil dessuten ikke være statistisk representativ (Andersen, 2013, s.156).

Fremgangsmåte

Feltarbeidet i Bodø ble foretatt over fem dager, fra onsdag 13. februar til søndag 17. februar, 2019. Jeg valgte å utføre feltarbeidet over en halv uke, slik at jeg kunne danne meg en idé over bruk av biblioteket på typiske hverdager versus typiske fridager som lørdag og søndag. I løpet av feltarbeidet gjorde jeg avtalte og ad-hoc intervjuer med informanter og brukte observasjon som metode. En åpenbar

begrensning med fremgangsmåten var at jeg ikke kunne utføre noe pilotstudie i forkant grunnet den relativt lange reiseveien. Feltarbeidet er dessuten utført over en kort periode.

I ettertid ser jeg at det nok ville vært en bedre idé å utsette feltarbeidet, og la det teoretiske rammeverket være styrende for empirien. På denne måten hadde jeg kunne planlagt studien bedre, og utelukket noen intervjuer som nå ikke er like relevante og dessuten konsentrere meg om å intervju flere unge informanter

Observasjon

Observasjonsstudier kjennetegnes ved som en form for systematisk visuell iakttagelse (Larsen, 2007, s.88). Som metode i byplanlegging kan den være egnet til å forstå hvorfor noen steder brukes og andre ikke (Gehl & Svarre, 2013, s.3). Man skiller her gjerne mellom ikke-deltakende og deltakende observasjon, hvor den deltakende varianten går ut på å aktivt delta i aktivitetene til de som observeres, og snakke med deltakerene i felten (Thagaard, 2018, s.70). En ikke-deltakende observatør vil, på en annen side, sitte på sidelinjen og observere uten å delta i aktivitetene. I sistnevnte tilfelle vil det være nødvendig at observatøren ikke påvirker studieobjektene med sin tilstedeværelse (Thagaard, 2018, s.87), slik at ikke deltakerene oppfører seg annerledes enn de ellers ville gjort.

Begrensinger

Observasjon som metode har noen begrensninger. For det første gir metoden grunnlag for ulike tolkninger (Larsen, 2007, s.81). Det vil si, observasjonene baserer seg først og fremst på forskerens subjektive tolkninger, og forskere kan komme frem til ulike konklusjoner (Thagaard, 2018, s.88). Kusenbach (2003) argumenterer dessuten for at det er vanskelig å få grep om den faktiske opplevelsen til de man observerer, og hevder at slike studier avslører lite eller ingenting om de som observeres, "(...) revealing more about the observer's own standpoint than anything else" (s.460).

Fremgangsmåte

På forhånd bestemte jeg meg for å ha spesifikke tidspunkt for observasjon, men gikk bort ifra dette, ettersom jeg også skulle intervjuer forskjellige informanter fortløpende. Før feltarbeidet skrev jeg ned noen antagelser om feltet og hva jeg skulle se etter under observasjon. Ettersom jeg ønsket en utforskende tilnærming la jeg ikke for mye vekt på helt konkrete ting jeg ville se etter, men et par ting som jeg ville være særlig oppmerksom på. Herunder ungdom og hvordan de brukte biblioteket. Observasjonsstudiet opplevdes tidvis som krevende i mangel på såkalte fieldbreaks, der man trer ut av felten (Fangen, 2010, s.124). På biblioteket var det vanskelig å la være å ikke observere. Det ville vært en fordel om jeg her tok flere pauser for så å dra tilbake til biblioteket.

Min observatør-rolle var delvis deltakende og delvis ikke-deltakende. Det vil si i de tilfellene hvor jeg gikk rundt i biblioteket inntok jeg en ikke-deltakende rolle. I de tilfellene hvor jeg intervjuet informantene mine var rollen mer deltakende. Nedenfor vil jeg si noe om hvordan jeg utførte den ikke-deltakende rollen.

Ettersom mitt feltarbeid ble utført på et bibliotek var det på mange måter lettere å observere og bruke PCen og en notatblokk til å notere. Det ville antageligvis vært mer påfallende om jeg gjorde det i et offentlig utendørs rom. Men jeg var også avhengig av å bevege meg rundt i biblioteket, og benyttet derfor også mobilen til å skrive notater underveis. Jeg var oppmerksom på hvordan jeg trådte frem og opplevde noen ganger at min observatørrolle var litt for påfallende, gjengitt her:

Observasjon: Torsdag 14. Feb kl.15.30

Jeg noterer på mobil nå. Lettere å gå rundt på denne måten. Ser kanskje ut som jeg tekster.

Observasjon: Lørdag 16. Feb kl.16.00

To menn innerst i lokalet i ByLab-avdelingen har oppdaget meg. Enda jeg sitter på mobilen og noterer. Jeg føler et ubehag (...). Kanskje jeg ser meg for mye rundt her jeg sitter og skriver på mobilen. Jeg tror jeg flytter på meg.

Observasjon: Fredag 15. Feb kl.14.30

(på Stormen konserthus for å observere teknikere fra Unge Stormen i arbeid, sittende med PCen på et barbord like ved scenen på Sinus)

Jeg føler meg litt som observatøren i 'Salmer fra kjøkkenet' her jeg sitter. Artistene snakker nå på spansk. Lurer egentlig litt på hva jeg gjør her. Føler jeg burde være på biblioteket.

Jeg inntok rollen som mer deltakende observatør under noen av intervjuene med mine informanter. Det vil si, de gangene jeg intervjuet foregikk in-situ. I disse tilfellene var informantene mine på jobb. Jeg skrev notater av det informantene mine sa, i tillegg til å notere samhandlingen dem i mellom og mellom dem og de som dukket opp. Det var både fordeler og ulemper knyttet til denne måten å intervju på. Fordelen var at intervjusituasjonen virket mer naturlig. Ulempen var at informantene måtte tre inn og ut av intervjuet og at samtalen slik sett ble fragmentert.

Observasjon: Søndag kl. 13.00

To barn kommer bort til meg. De vil ha to pcer og en kontroller. Jeg forteller at jeg ikke jobber der. (Informant) kommer og sier han skal hjelpe. "Si ifra når en Playstation kontroll blir ledig". Det er et innsjekkingsystem med masse utstyr i forskjellige bokser. De leverer laptop og mye annet.

Observasjon: Søndag kl.13.45

Stadige avbrytelser i intervjuet av barn som trenger hjelp med utstyr. Jeg blir sittende og intervjuer den som er ledig. Noen ganger må jeg vente lenge. (Informantene) kommer tilbake og unnskylder seg. Det er mye å gjøre i dag

Observasjon: Lørdag kl.17.30

Etter stengetid. Folk kommer inn og ut av kontoret mens vi snakker. Vi blir avbrutt av unge jenter og gutter som skal være der i løpet av lørdagskvelden og vil prøve seg som teknikere. I bakgrunnen høres Boulevard of Broken Dreams høyt på anlegget. (Informant) gir instruksjoner til de nye "ikke slipp noen inn på grunn av brannsikkerhet" og flere instruksjoner gis underveis.

Kvalitative intervju

Intervju er en metode som er egnet når en ønsker å få en dypere forståelse og innsikt i personers erfaringer, tanker og følelser (Thagaard, 2010, s.95). Intervjuene kan være preget av ulik grad av struktur. De kan være lite strukturerte og bære preg av å være en samtale, eller strukturerte intervjuer der spørsmålene er nedfelt på forhånd (ibid., s.97). Jeg valgte en mellomting, en form for semi-strukturerte intervjuer. De bærer preg av større grad av fleksibilitet, der hovedtema fastlagt, men rekkefølgen i spørsmålene endres underveis og andre spørsmål kan forekomme (ibid.)

Kvalitative studier baserer seg gjerne på strategiske utvalg, det vil si personer med egenskaper eller kvalifikasjoner som er strategiske i forhold til problemstillingen (Thagaard, 2018, s.60). De er i motsetning til kvantitative studier, ikke basert på et representativt utvalg (ibid, s.65).

Begrensninger

En åpenbar begrensning ved metoden er at forholdet mellom forsker og deltager kan påvirke prosessen og resultatene (Thagaard, 2018, s.19). Forsker må dermed reflektere over egen posisjon og rolle i intervjuene og hvordan det kan påvirke resultatene. En annen ulempe er at intervjuet gjerne foregår på en slik måte at snakking blir det sentrale aktiviteten og at den preges av unaturlighet (Kusenbach, 2003, s.462). Manglende erfaring fra slike situasjoner kan gjøre barn og unge ubekvemme og hindre dem i å si det de egentlig tenker. Jeg ønsket blant annet av den grunn å ikke ta opptak i intervju med ungdommene.

Fremgangsmåte

Jeg ønsket primært å snakke med ungdom som brukere av biblioteket og belaget meg på å snakke med tilfeldige utvalgte under feltarbeidet. For å oppnå bredde i utvalget (Thagaard, 2018, s.63) ville jeg også snakke med informanter som ikke hadde tilknytning til Unge Stormen for på denne måten å få perspektivet til

utenforstående. Jeg fikk riktignok ikke snakket med så mange av disse som jeg hadde håpet. Det skyldtes dels at det ikke var så mange ungdommer i målgruppen på biblioteket de dagene jeg utførte feltarbeidet, og dels at jeg ikke ville være for nærgående. De øvrige informantene, som jeg mente ville ha relevans med tanke på studiet, var primært personer som var ansatt i ved Stormen bibliotek.

Liste over informanter

UNG 1: Tilknytning til US (intervju: fredag 15.02.19)

UNG 2: Tilknytning til US (intervju: torsdag 14.02.19)

UNG 3: Tilknytning til US (intervju: lørdag 15.02.19)

UNG 4: Tilknytning til US (intervju: lørdag 15.02.19)

UNG 5: En viss tilknytning til US, men kun på biblioteket i forbindelse med arbeid knyttet til dette. (intervju: søndag 16.02.19)

UNG 6: En viss tilknytning til US, bruker biblioteket noe utover arbeidet i US. (intervju: søndag 16.02.19)

UNG 7: Ingen tilknytning til US, bruker biblioteket sporadisk (for skolearbeid) (intervju: lørdag 15.02.19)

UNG 8: Ingen tilknytning til US, bruker biblioteket sporadisk (for skolearbeid) (intervju: lørdag 15.02.19)

SB1: Ansatt på Stormen bibliotek (intervju: onsdag 13.02.19)

SB2: Ansatt på Stormen bibliotek (intervju: onsdag 13.02.19)

SB3: Ansatt på Stormen bibliotek (intervju: 24.04.19)

UT: Representant fra Utekontakten (intervju med forsker fra Demospace)

NB: Ansatt på Nasjonalbiblioteket (intervju: onsdag 03.04.19)

BK: Ansatt i Bodø kommune (intervju: onsdag 13.02.19)

Informanter fra Demospace

UT: Representant fra Utekontakten

Jeg valgte som sagt å ikke ta opptak av intervjuene med ungdommene. Jeg valgte derimot å ta opptak av intervjuene med voksne, siden de gjerne er mer fortrolige med det. Dette ble naturligvis avklart på forhånd. Jeg gjorde det, fordi det har noen ulemper bare å notere, blant annet at informasjon går tapt., men også at det skaper avstand og redusere den personlige kontakten (Thagaard, 2018, s.112). Jeg opplevde det som noe vanskelig de gangene jeg utførte intervjuer med to unge informanter samtidig, blant annet fordi det var vanskelig å notere hva hver og en sa, stille oppfølgingsspørsmål og henge med. Men fordelene var at samspillet dem i mellom ble bra. Antakeligvis ville de vært mer forsiktige på tomannshånd med meg. På en annen side kan en venns tilstedeværelse også komme til å ha innvirkning på svarene og dets gyldighet.

Semi-strukturerte intervju kan by på noen problemer. I mitt tilfelle ønsket jeg flyt i samtalen og fleksibilitet, slik at det var rom for oppklaringer av utsagn som jeg oppfattet som spesielt interessante. Men grunnet noe tidspress, intervjuer med to personer samtidig og avbrytelser under enkelte intervjuer, fikk jeg ikke alltid anledning til å stille alle de samme spørsmålene, noe som ville gjort det lettere å sammenligne (Thagaard, 2018, s.98). Jeg hadde likevel noen hovedspørsmål som var gjennomgående for alle intervjuene. For eksempel hvilke assosiasjoner ordet 'bibliotek' gir og deres forhold til og betydning av Stormen bibliotek.

Et annet moment som er verdt å merke seg er at spørsmålene kan ha blitt oppfattet som forskjellige blant de ulike informantene. Jeg oppdaget blant annet at det var stor forskjell på ordene 'treffe' og 'henge'. Man kan for eksempel treffe på venner på bussholdeplassen, men man henger helt andre steder. Intervjudata er ikke handlingsdata slik en får fra typiske observasjonsstudier. Man kan med andre ord "ikke (...) ta det for gitt at det folk sier de gjør, er det de faktisk gjør" (Fangen, 2010, s.172). Dette er dermed også en begrensning i mitt materiale, fordi jeg måtte belage meg på mye av den informantene sa om deres og andre ungdommers bruk av biblioteket. For å underbygge eller validere deres utsagn har jeg derfor gjort foretatt observasjonsstudier i tillegg. For å illustrere denne diskrepansen mellom det som

sies og det som faktisk gjøres vil jeg trekke frem dette eksempelet hentet fra mine observasjoner og intervjuer:

Observasjon: Lørdag 16. feb kl. 15:00

(...) De har med sekk. Ser ut til at de er der for å arbeide med noe (...). De sitter ved siden av hverandre og ser på mobilen sammen, de har ikke tatt opp noe fra sekken. Skrivebordet er helt tomt.

Så kanskje de bare kom for å henge? (...)

(Hvorfor er dere her i dag?)

UNG 7 & 8: "Vi må jobbe litt med fysikk. Det er skikkelig jobbmodus her. Vi leser av og til på skolen, men det blir mye helgejobbing, så da er biblioteket bra"

Det kan med andre ord være at informantene faktisk dro på biblioteket for å studere, men bega seg ut på noe helt annet når de først var her.

Dokumentanalyse

Dokumentanalyser kan betraktes som en innholdsanalyse, og er gjerne basert på tekster med et annet formål enn det som er tema for forskningsprosjektet (Thagaard, 2018, s.59). Analysen av disse kan være deskriptive og dyptgående eller anvendes som bakgrunnsinformasjon (Fangen, 2010, s.185). Jeg har brukt ulike dokumenter for å få informasjon om prosessen rundt etableringen av Stormen bibliotek, blant annet arkitektenes forslag til utforming, dokumentet for utlysning av konkurransen og juryens vurdering av konkurransen.

Etiske dilemmaer

Forskningen skal ikke ha negative konsekvenser for deltakere, det er dermed nødvendig å legge til grunn prinsippene om informert samtykke og deltagelse basert på frivillighet (Thagaard, 2018, s.92). Alle informantene ble fortalt at de når som helst

kunne trekke seg fra prosjektet, og fikk et informasjonsskriv om prosjektet og min kontaktinformasjon i tråd med NSDs retningslinjer (se vedlegg siste side).

Anonymitet er også en viktig forutsetning for at forskningen ikke skal ha negative konsekvenser for informantene, man må ivareta deres konfidensialitet (Fangen, 2010, s.189). Jeg har forsøkt å anonymisere informantene så langt det lar seg gjøre ved å skjule deres navn, kjønn og alder.

Et tilfelle, der jeg opplevde at konfidensialiteten ble brutt, skjedde under et intervju utført som en omvisning med en av mine informanter. Jeg tok opptak og fulgte etter informanten mens vi snakket. På veien snakket vi med flere av vedkommendes kollegaer. Informanten min introduserte meg for dem og jeg presenterte mitt prosjekt. Det slo meg at jeg burde ha informert dem om at jeg tok opptak, men ettersom samtalene var mange og kortvarige lot jeg være. Disse samtalene ble ikke transkribert.

Fortolkninger av informantenes utsagn kan også være etisk problematisk. Man kan spørre seg om det er moralsk forsvarlig å fortolke utsagnene (Thagaard, 2018, s. 108) uten å forelegge fortolkningen for informantene først. Dette kunne vært løst med oppfølgingsspørsmål, men det er vanskelig når en først kommer på disse etter endt intervju. I de tilfellene hvor jeg anså svarene som interessante, men ikke fikk anledning til å følge dem opp med ytterligere spørsmål, har jeg forsøkt å presentere alternative fortolkninger. (ibid., s. 205). På en annen side kan disse være preget av min faglige bakgrunn og forståelse (ibid., s.121), og det er ikke gitt at informantene kjenner seg igjen i fortolkningene.

Reliabilitet, overførbarhet og validitet

Validitet forstås som gyldigheten av tolkningen av dataen, og hvorvidt de representerer virkeligheten av det man har studert (Thagaard, 2018, s.204). Man må altså kunne redegjøre for hvordan man kom frem til resultatene. Videre kan validiteten av studiet styrkes ved åpenhet, eller gjennomsiktighet, av fortolkningene

som gir grunnlag for konklusjonen (ibid.) Validitet kan også styrkes ved å sammenligne resultatene fra andre studier og undersøke hvorvidt resultatene er sammenfallende eller avvikende (ibid, s.208).

Informantene gir grunnlag for konklusjoner (ibid., s.206), og det vil dermed være nødvendig å reflektere over egen posisjon i forhold til informantene, her kan både kjønn, alder og væremåte spille en rolle. I mitt tilfelle, med ungdom som informanter, ville jeg ikke være for påtrengende og heller gi dem litt tid til å vurdere hvorvidt de ønsket å la seg intervju. Det gjaldt ungdommen fra Unge Stormen ettersom jeg kom i snakk med dem på forhånd og kunne avtale intervjutid senere. Jeg ønsket å ha en uformell tone slik at min rolle overfor dem ikke fremstod som distansert eller dominerende. Jeg ønsket å bygge et tillitsforhold og var avhengig av at deres samtykke ikke var påtvunget. Jeg vil påstå at jeg kunne dra noe fordel av at jeg relativt sett er nokså ung og på denne måten kunne skape en viss fortrolighet med informantene. På en annen side fikk jeg ikke utført intervjuer med ungdom som ikke oppholdt seg på biblioteket. Det ville kunne tilført studiet ytterligere nyanser, først og fremst hvis de viste seg at ungdommene som ikke brukte biblioteket hadde helt andre oppfatninger av det. Men det har jeg altså ikke grunnlag for å si noe om.

Overførbarhet av studiet har sammenheng med validiteten til informantenes svar, og hvorvidt de tolkningene vi argumenterer for i studiet også kan ha gyldighet for andre i samme gruppen (Thagaard, 2018, s.205). Sagt med andre ord, at slutningene som trekkes kan anvendes i en annen sammenheng. Det kan forstås som en form for generalisering (Fangen, 2010, s.250). Som nevnt kan en studiens overføringsverdi vurderes etter hvorvidt eksemplene er typiske, illustrerende eller avvikende (ibid., s. 187)

Reliabilitet forstås som studies nøyaktighet eller pålitelighet (Larsen, 2007, s.80). Det vil si om resultatene ville blitt de samme dersom en annen forsker utførte samme studiet (Thagaard, 2018, s.202). Ved kvantitative studier kan en sikre høy reliabilitet (Larsen, 2007, s.81) ettersom den samme studien kan utføres på nytt. Dette er

vanskeligere ved kvalitative undersøkelser. For eksempel vil forskerens observasjoner være preget av en subjektiv forståelse og intervjuene vil blant annet være preget av det forholdet som oppstår mellom informanter og intervjuer. Man kan derimot sikre høyere reliabilitet ved at flere forskere deltar i studiet eller ved å redegjøre for hvordan man har kommet frem til dataen i løpet av det (Thagaard, 2018, s.202-203)

DEL 3.

5. Analyse og drøfting: Det sosialt produserte rommet på Stormen bibliotek

I analysen av Stormen bibliotek vil jeg anvende Lefebvre's begreper fra hans teori om det sosialt konstruerte rommet. Jeg vil starte med å si noe om hvordan biblioteket var tenkt og planlagt med hensyn til ungdom som brukere. Her referert til som *det tenkte rommet*. Deretter vil jeg undersøke hva slags inntrykk ungdommen har av biblioteket, som jeg her kaller *det opplevde rommet*. Til slutt vil jeg undersøke hvordan ungdom bruker biblioteket, det jeg kaller *det approprierte rommet*. Jeg vil presentere funn for hver av delene, og i det følgende drøfte funnene for hver del. Avslutningsvis vil jeg se disse tre dimensjonene opp mot hverandre og undersøke hvorvidt de samsvarer. Med andre ord, er det samsvar mellom intensjon, her det tenkte rommet, og ungdommers bruk og opplevelse av rommet? Jeg vil avslutningsvis, og delvis på bakgrunn av analysen i dette kapitlet, i neste kapittel diskutere hva slags sosiale byromsfunksjoner et bibliotek kan ha, eller ikke ha.

Jeg vil understreke at jeg i den første delen av analysen først og fremst ta for meg ungdomsavdelingen fremfor hele biblioteket, dette fordi omfanget ellers ville blitt for stort og tidkrevende. I del to tar jeg for meg ungdommens opplevelse av biblioteket i sin helhet, dette fordi mine intervjuer med ungdom ikke rettet seg mot ungdomsavdelingen spesifikt. I den siste delen vil jeg ta for meg ungdoms bruk av biblioteket på et generelt basis.

5.1 Det tenkte rommet på Stormen bibliotek

I denne delen vil jeg si noe om hvordan biblioteket var tenkt og planlagt med hensyn til ungdom. For å si noe om dette vil jeg se på hvordan rommet var tenkt fra arkitektenes og kommunens side. Jeg belager meg her ulike dokumenter, rapporter og gjengivelser fra en av mine informanter som kjenner til prosessen. Jeg vil starte med å presentere hvordan bygget var tiltenkt fra arkitektens side. Deretter vil jeg si noe om hvordan prosessen med involvering av ungdom forløp. Til slutt vil jeg se på hvordan den faktiske løsningen med ungdomsavdeling ble.

Arkitektenes forslag

DRDH Architects var en av seks arkitektfirma som utarbeidet forslag til utbygging av biblioteket med konserthuset. Arkitektens forslag 'Urbane Figurer' vant frem. I det følgende vil jeg se på hvordan arkitektene så for seg tilbudet for ungdom.

I prosjektskissen "Urbane Figurer" fra DRDH Architects lå det inne en egen ungdomsavdeling, adskilt fra de lett tilgjengelige allmenne rommene i første og andre etasje. Avdelingen skulle romme 100 kvadratmeter og ligge innerst i andre etasje. Barneavdelingen i tredje etasje skulle romme 750 kvadratmeter og voksenavdelingen i sum 1450 kvadratmeter, dette til sammenligning. Disse målene var også gitt i prosjektoppgaven fra Bodø kommune (DRDH Architects, ukjent årstall, s.11).

I prosjektskissen står det følgende om ungdomsavdelingen: "Mindre bruer kobler den interne "gaten" til Ungdoms biblioteket, media biblioteket og den internasjonale språk avdelingen. Disse er sirkulert rundt den øvre delen av Black box og har igjen store vinduer mot "gaten". Åpenheten skaper en gjestfri og inviterende atmosfære for denne delen av bygningen, hvilket engasjerer og leder til sosialisering og aktivitet i bygget. Den lille Black box kinoen i media området henger lekent i den større Black boxen" (DRDH Architects, ukjent årstall, s.7). I skissen er det også tegnet inn en ungdomskafé. Her skulle 'Taket ungdomskafé' flytte inn. En kafé og et møtested for

ungdom i alderen 15-20 år med spill, aktivitetstilbud og en rimelig meny (Bodø kommune, Kulturkvartalet - Vi gleder oss til 2014).

Det er vanskelig å danne seg et bilde av biblioteket basert på prosjektskissen til DRDH Architects (ukjent årstall). Noen steder oppleves språket som fremmedgjørende. For eksempel skriver de: "Voksen bibliotek. Den vestlige veggen av den interne gaten fungerer som sirkulasjons området og er stedet for bygningens tekniske føringer. Det er to åpninger i første etasje. Den første viderefører velkomsthallen fra Storgata hvor et attraktivt og særskilt perspektiv kan sees gjennom hovedvolumet og ut mot landskapet. Dette gir rom for den automatiske returnerings maskinen" (s.7). I prosjektskissens beskrivelse av ungdomsavdelingen inngår også en del honnørord som "gjestfri" "inviterende" "engasjerende" og "sosialisering", men det sies lite eller ingenting om hvordan rommene nettopp er gjestfrie, inviterende, engasjerende og fører til sosialisering og aktivitet.

Bibliotekets utforming - prosessen

I denne delen vil jeg si noe om hvordan biblioteket var tenkt og planlagt med hensyn til ungdom og undersøke hvorvidt ungdom ble involvert i utformingen av det.

Føringene for arkitektene fra Bodø kommune:

"Biblioteket skal i tillegg til utlån av litteratur, musikk og film være en attraktiv møteplass, et pustehull i byen og en arena for gode opplevelser - og læring. Det skal være åpent for alle, hele dagen med ferske aviser, tidsskrifter, dagsaktuell informasjon om hva som skjer i kommunen og pc-er med internetttilgang" (Bodø kommune, 2009, s.29)

Kommunen har som oppdragsgiver lagt føringer for arkitektenes forslag til utforming, blant annet i form av bestemmelser om areal og rom-fordeling, men også slik vi ser over - at det skal være en møteplass, et pustehull og en arena for gode opplevelser - og læring. Når det gjelder ungdom spesielt, var det et ønske fra bibliotekets ansatte å ha en egen avdeling for dem. Det skyldtes at de ikke hadde hatt det i det gamle biblioteket, og at ungdomsbøkene var å finne i barneavdelingen. Bibliotekets ansatte mente at disse avdelingene burde skilles (SB3). Bibliotekarene

ble involvert i prosessen allerede i 2011, og fikk på dette stadiet i oppgave å definere med hensyn til innredning, eksempelvis type hyller, hyllemeter og møbler. Men når det gjaldt utformingen av selve bygget ble bibliotekarene i mindre grad involvert. De ansatte opplevde at arkitektene var langt foran i prosessen av byggets design. “Når de hadde presentert hvor ting skulle være, så hadde de egentlig konkludert” (SB3).

Møtene med arkitektene foregikk i formelle møter i kommunal regi hvor bibliotekets ansatte fikk presentert designet og muligheten til å komme med forslag. Det var flere kompliserende faktorer som spilte inn. Det ene var at bibliotekarene måtte jobbe med flere problemstillinger samtidig, og dessuten måtte de levere raske tilbakemeldinger på grunnlag av ting som kunne oppleves som for lite utredet (SB3). Det andre handlet om hva man kunne se for seg i et bibliotek. “Det ble stilt spørsmål på hva vi ønsket oss, men det var ikke alltid lett å se for seg hvordan det skulle driftes eller om det overhodet var et ønsket tilbud” (SB3).

Ungdom og deres interesser syntes først og fremst å være representert gjennom to instanser. Det ene er kulturavdelingen i kommunen hvor arbeid med og for ungdom lenge hadde vært en kjerneoppgave. Ifølge informanten min, SB3, var kulturavdelingen delvis inne i prosessen rundt utformingen av biblioteket, her hadde blant annet kultursjefen også møte- og talerett i juryen for arkitektforslagene (Bodø kommune, 2008). Den andre instansen er ungdomsrådet og andre lokale ungdomsforeninger. Disse var derimot ikke representert eller involvert på dette stadiet (SB3).

Under et innspillsmøte (mai 2011) til Kulturkvartalet, hvor ungdomsrådet samt noen andre ungdommer fra ulike lag og foreninger var representert, ble det samme spørsmålet stilt til dem. Ungdommen ga uttrykk for mange av de samme tingene som bibliotekets ansatte var opptatt av, men hadde ikke noen felles og klar mening om hva et bibliotek skal være. Skulle det være en utvidet ressurs for skolen eller skulle det være noe en mulighet for dem til å gjøre noe sensasjonelt? En underliggende begrensning syntes likevel å være den samme som bibliotekets ansatte oppfattet, nemlig hvordan man kan “(...) ønske seg noe mer «mindblowing»

når man ikke har noe å sammenlikne med?” (SB3). Sagt med andre ord, noen eksempler eller modeller som man kunne la seg inspirere av.

Etableringen av Unge Stormen fremstår som et konkret tiltak for å involvere ungdom i utviklingen av biblioteket, men kom for sent til bli en reell premissleverandør. Prosjektet ble som nevnt etablert i 2013, mens prosessen med utformingen av biblioteket startet på et tidligere tidspunkt. Ungdommen i Unge Stormen ga noen klare signaler om hva de ønsket seg. Det ene var at veggene i ungdomsavdelingen ikke måtte være hvite, og det andre var at de ønsket å ta i bruk alle avdelingene, låne bøker i voksenavdelingen og arrangere ting i fellesarealene (SB3). Deres medvirkning i den arkitektoniske utformingen må sies å ha vært minimal ettersom de kom såpass sent inn i prosessen.

I mitt materiale er det mye som tilsier at planleggingsprosessen forløp uten nevneverdig direkte medvirkning av ungdom. Ungdommene var for eksempel ikke representert som interessegruppe i juryen til arkitektkonkurransen. De som her var oppnevnt, var Bodøs ordfører, bystyrerepresentant fra opposisjonen, daglig leder ved Bodø kulturhus, biblioteksjef, prosjektleder ved eiendomskontoret, en representant fra byplankontoret, samt tre sivilarkitekter oppnevnt av NAL (Bodø kommune, 2008). At ungdom ønsket å bli involvert kommer blant annet frem av oppsummeringen av seminaret ‘Hvordan forme gode byrom i Nordland?’ (2010) der to representanter fra Bodø ungdomsråd uttrykte et ønske om å være med i prosessen ved formingen av byen generelt, og utviklingen av kulturkvartalet spesielt (Bodø kommune, 2010).

Et annet talende eksempel om haltende medvirkning senere i prosjektet, har vi fra informanten US3, som understreker at prosessen ikke åpnet for et tett samarbeid med arkitektene om detaljer i innredningen av rommene. Det handlet dels om begrenset bemanning med en sykemelding i biblioteksstaben, men også en begrensning i tid som gjorde det vanskelig å gi godt utredede innspill og råd til arkitektene. “Designet ville kanskje blitt noe annerledes hvis vi hadde mer gøyale innspill å komme med, eller vi hadde jobbet systematisk med ungdomsmedvirkning” (SB3).

Dagens løsning

Hvordan ser ungdomsavdelingen ut i dag? Rommet ligger på nord-øst siden av bygget. Det er et nokså lite rom sammenlignet med både barneavdelingen i tredje etasje og de øvrige fellesarealene i første og andre etasje. Ungdomsavdelingen er skjermet, og en gang leder en derfra ut til rommet med lukkede studieceller, musikk- og filmavdelingen, og stasjonære PCer. Ungdomsavdelingen har hvite vegger, og er innredet med sofaer, to kafébord, sofaer, bokhyller, japansk tebord, gitar, høyttalere og en adskilt TV-stue med blant annet PlayStation-utstyr. Flere av disse tingene, blant dem det japanske tebordet og gitaren, ble satt inn på et senere tidspunkt da noen i Unge Stormen søkte om midler for å innrede og fikk bevilget kr 35.000 til dette formålet (SB1). Bokhyllene er plassert langs veggene i rommet, slik at rommet ellers er relativt luftig og fleksibelt. Avdelingen er, som i resten av bygget, preget av et enkelt og stilrent design.

Den faktiske utformingen av ungdomsavdelingen skiller seg noe fra prosjektskissen fra DRDH Architects. Blant annet var det tegnet inn en trapp som skulle binde barneavdelingen med ungdomsavdelingen. Denne trappen er i dag en rømningsvei. En egen ungdomskafé var også tenkt inn i skissen, men ble aldri opprettet i biblioteket. Barne- og ungdomsseksjonen ønsket i stedet en alternativ løsning med en adskilt avdeling i dagens eksisterende kafé i første etasje. Og en egen trapp ville binde den til ungdomsavdelingen i andre etasje (SB3). Den adskilte delen av kafeen skulle være forbeholdt ungdom og uten alkoholserving, men heller ikke dette lot seg gjøre. Som min informant, SB3, peker på, var det ulike grunner til det, blant annet at "prosjektledelsen var veldig på at det bare skulle være ett serveringssted i biblioteket". Problemet var antagelig at kundemassen ville bli for liten (SB3). Et annet argument fra prosjektledelsens side var at ingen av brukergruppene skulle ha egne innganger, men at fellesløsningene i bygget skulle brukes av alle. Dette gjaldt også for kunstrommet hvor det på et tidspunkt ble diskutert behovet for egen inngang (SB3).

Ungdomsavdelingen på Stormen (egne bilder)

Drøfting - det tenkte rommet på biblioteket

Audunson (2001) peker på at bibliotek har mange "eiere" med ulike tilnærminger til det. For publikum er biblioteket først og fremst knyttet til det konkrete det kan tilby, det være seg bøker, arrangementer, sosiale møteplasser eller bare et sted å være. Politikerne vektlegger dannelse og formidling av felleskulturen, mens bibliotekarene, i følge Audunson, er mer opptatt av den heroiske rollen biblioteket innehar som forsvarer av demokrati og likhet (Lest i Ljødal, 2015, s.29). I et slikt perspektiv kan man tenke seg at de ulike, og kanskje også konfliktfylte, forståelsene kan komme til å legge noen føringer på hvordan man tenker seg den ideelle utformingen av et biblioteksrom.

I utformingen av Stormen ser vi at bibliotekarene ble involvert i programmeringen og innholdet. Det er ikke gitt at bibliotekarene er enige i det designet som kommunens planleggere legger opp til i sin oppdragsbeskrivelse eller vurdering av arkitektforslagene. Det er nettopp derfor de gis anledning til å gi råd og delta i besluttede organer som for eksempel juryen i arkitektkonkurransen. Men det er heller ikke gitt at rommet oppleves som relevant for brukerne hvis ikke de også er representert og involvert. Noe av problemet her bunner i det informantene SB3 poengterer, nemlig at biblioteket skal betjene brukere med svært ulike behov, det være seg små barn, ungdom, godt voksne, handikappede og minoritetsgrupper. Skal dermed alle brukergruppene være med på utformingen, eller kan deres interesser ivaretas av bibliotekarene, arkitektene og kommunen? Rent praktisk kan dette være vanskelig å trekke mange brukergrupper inn. Det vil kreve en langt mer omfattende prosess med å velge ut representanter for gruppene, forklare forutsetningene og begrensningene for prosjektet, og ikke minst innarbeide og forene de mange, og antakelig divergerende, synspunktene som måtte fremkomme.

På en annen side er det kanskje slik at hvis rommet skal oppleves som relevant for ungdom, bør de også gis en mulighet til å foreslå utforming som kan virke appellerende for dem, og involveres i prosessen forut for en eventuell

arkitektkonkurranse der tidlige føringer blir lagt. Det kan tenkes at ungdom vil ha andre oppfatninger av hva som er et appellerende rom enn for eksempel bibliotekarene og andre voksne. Når det gjelder ungdomsavdelingen i Stormen ser vi blant annet at dette var ønsket fra bibliotekarenes side, og det er ikke gitt at det var ønskelig fra ungdommens side. Vi ser blant annet at det er ulike oppfatninger av hvor appellerende en ungdomsavdeling er i en undersøkelse av ungdoms bruk og opplevelse med biblioteket i Re kommune (2016). Her ga noen av informantene uttrykk for at en skjermet avdeling fri for voksne, ville vært appellerende. Andre oppfattet det som uinteressant, og mente at det dessuten kunne blitt oppfattet som stigmatiserende å være der. Dette vil riktignok avhengig av hvilke type ungdom som tok i bruk rommet.

Et annet moment som er verdt å ta med seg, er det utekontakten i Bodø understreker i et intervju med en forsker fra prosjektet 'Demospace', nemlig at det ikke nødvendigvis er slik at "vår målgruppe (ungdom) blir synlig gjennom ungdomsrådene" (UT, Demospace). Det er grunn til å tro at de som er representert i ungdomsrådet skiller seg fra annen ungdom som ikke er like aktive verken politisk eller i andre foreninger, og dermed har andre formeninger og forestillinger enn disse. UT gjør dessuten et poeng ut av at formelle organisasjoner som for eksempel ungdomsrådet blir kontaktet av politikere og andre, fordi de er lettere å nå. Fagfolk kan altså komme til å tro at ungdom er representert og har medvirket, når det i realiteten er snakk om segmenter av den ellers heterogene kategorien ungdom. Dette er en type problemstilling som gjelder flere brukergrupper og som ofte dukker opp i byplanlegging. For som Brattbakk m.fl. (2016) peker på kan det være vanskelig å engasjere ungdom, og kanskje spesielt ungdom som enten er utenfor skolesystemet eller ikke er i organisert aktiviteter. Det er med andre ord "lagt opp til at man må være "ressurssterk" for å bidra inn i medvirkningsprosesser" (s.102). Ungdommens engasjement overfor bygging av Stormen er et eksempel som illustrerer poenget til Brattbakk. Undersøkelsen av innbyggernes formeninger om Kulturkvartalet viste at 6 av 10 ungdom mellom 15 og 19 år ikke hadde noen mening om saken (Avisa Nordland, 2009).

Underveis i utviklingen av Stormen bibliotek synes ungdom riktignok å ha fått mer innflytelse gjennom ungdomsvirksomheten Unge Stormen. Det kommer frem av rapporten *Unge Stormen - om ungdomsmedvirkning i Stormen bibliotek og litteraturhus* (2016). Her har Magnussen undersøkt Unge Stormens organisasjonsstruktur og medvirkningsprofil, og hvordan ungdom faktisk ble involvert i prosessen med etableringen av ungdomstilbudet i biblioteket. Her pekes det på at det har vært god dialog mellom ungdommen med barne- og ungdomssekksjonen (prosjektleder) på den ene siden og bibliotekarene på den andre, på tross av ulike arbeidskultur, tidsperspektiv og prioriteringer. Men at ungdommens innflytelse også delvis ble tilsidesatt av Stormen. I rapporten står det: “Unge Stormen sto klare på trappa og ville inn – og det flunkande nye biblioteket hadde meir enn nok med andre ting. Dei skulle handtere eit nytt bygg, ny teknologi, ny organisasjon og ein ny måte å drive bibliotek på. Midt oppe i dette sto US og banka på – og uansett velvilje og gode ønske – det let seg ikkje gjere å prioritere dette samarbeidet den første tida” (Magnussen, 2016, s.10). Det slås likevel fast at Unge Stormen nå er blitt godt involvert i bibliotekets virke, blant annet med eget kontor, muligheten til å bruke alle avdelingene for arrangement og engasjement i 10%-stillinger (ibid.,s.12)

Med dette som utgangspunkt vil jeg nå se på hvordan ungdom opplever og bruker biblioteket. Gjenspeiler arkitektens, kommunens og bibliotekarenes ideer ungdommens ønsker og behov? Sagt med andre ord, er biblioteket en attraktiv møteplass for ungdom, kanskje på tross av at de ikke ble involvert i like stor grad i utformingen av rommet?

5.2 Det opplevde rommet på Stormen bibliotek

I denne delen vil jeg si noe om hvordan rommet oppleves. Som nevnt er dette relatert til våre sanselige erfaringer med rommet. Det er derfor ikke helt enkelt å anvende i en slik type analyse, fordi det er en slags før-språklig erfaring (Lefebvre, 1974/1991, s.34). Den er nødvendigvis subjektiv, og dessuten vanskelig å sette ord på. Straks man karakteriserer den er rommet “satt på begrep” og dermed et sted mellom det tenkte rommet og det approprierte rommet. Jeg vil likevel forsøke å si

noe basert på intervjuene med ungdom, og trekke frem mine egne erfaringer basert på observasjon ettersom disse gir en mer subjektiv forståelse. Ungdommens opplevelse er den vanskelig å gjengi. Det skyldes dels at det de ungdommene jeg snakket med kjenner biblioteket og har tilbrakt mye tid der. Den umiddelbare opplevelsen av rommet kan dermed ha gått tapt og blir erstattet av slik det oppleves som “appropriert”. Å identifisere ungdommens opplevelse med biblioteket blir dermed en metodisk utfordring, og noe jeg har måttet utlede av intervjuene.

Den subjektive opplevelsen

De påfølgende avsnittene er hentet fra mine observasjoner på Stormen bibliotek, dette for å illustrere min subjektive opplevelse i møte med biblioteket.

Onsdag 13. Feb. kl.10:15:

Nede ved SAS-hotellet ligger en stor lysegrå bygning. Kvadratisk bygning med store vindusflater (...) Det står bibliotek med store bokstaver på bygget. Det blåser litt, så det kjennes godt å komme inn, men det er ingen påfallende kulde. Jeg går rett inn. Det er veldig høyt under taket. Det fremstår som lyst og enkelt å finne frem. Til høyre ligger kafeen. Utenfor var det et skilt. Det stod bibliotek, litteratursal, visuell kunst og kafé (...) Veggene inne er i lyst tre. Det fremstår som moderne. Det er stille i biblioteket. Jeg setter meg i kafeen. Ingen her. Litt lyd fra kaffemaskinen og de ansatte småprater litt. Flere har gått inn i biblioteket. Fra kafeen her jeg sitter har jeg oversikt over inngangen. Det er store og høye vindusflater (...)

Torsdag 14. Feb kl.12.10:

Kommer inn på biblioteket og blir overrasket idet jeg går inn døra og blir møtt av flere mennesker som står rundt stands. De sier hei og smiler veldig bredt. Jeg registrerer at det er stands overalt langs hele gangen (...) jeg går ikke gjennom der. Det føles for trangt, høylytt og kaotisk. Går heller første til venstre og inn til avdelingen med bøker (...). Jeg går opp i tredje etasje for å få et raskt overblikk. Ser ned i andre etasje og bestemmer meg for å sette meg der igjen. Det virker best her. Her er den yngre garde og det er lyst og oversiktlig. De lave bokhyllene og de høye vindusflatene gjør at det oppleves som luftig. Det er mye støy nedenifra. Litt slitsomt. Tror ikke jeg klarer å konsentrere meg her om jeg skulle gjort noe annet enn å observere.

Ungdommens opplevelse

Informantenes opplevelse av biblioteket er noe avhengig av deres forhold til biblioteket. Jeg vil derfor igjen presentere listen over informantene og deres grad av tilknytning til biblioteket gjennom Unge Stormen (US).

UNG 1: Tilknytning til US

UNG 2: Tilknytning til US

UNG 3: Tilknytning til US

UNG 4: Tilknytning til US

UNG 5: En viss tilknytning til US, men kun på biblioteket i forbindelse med arbeid knyttet til dette.

UNG 6: En viss tilknytning til US, bruker biblioteket noe utover arbeidet i US.

UNG 7: Ingen tilknytning til US, bruker biblioteket sporadisk (for skolearbeid)

UNG 8: Ingen tilknytning til US, bruker biblioteket sporadisk (for skolearbeid)

De spørsmålene jeg stilte ungdom som kan knyttes opp mot denne delen av analysen gikk på ut på hva de forbandt med et bibliotek (intervjuguide vedlagt i den siste siden). Ungdommens opplevelse av biblioteket kan også spores i spørsmålet om hva Stormen betyr for dem. Jeg stilte dem dessuten spørsmål om hvilke kvaliteter de opplevde at biblioteket hadde og hvilke ulemper de så. Svarene sier også noe om hvordan de opplever rommet.

Assosiasjoner - "Det er et kulturhus også"

Den dominerende assosiasjonen ordet "bibliotek" gir, synes å være et sted for utlån av filmer og bøker, samt et sted der man kan jobbe/studere. Alle informantene gir uttrykk for dette. UNG 3 assosierer også bibliotek med gamle bibliotekarer. Kun en av informantene (UNG1) assosierer også bibliotek med "et sted der man kan møtes (...), samles, finne på noe og slappe av". Et uttrykk for ungdoms generelle assosiasjon med bibliotek kommer også frem i UNG 4s utsagn. Hen sier "(Stormen) er ikke et bibliotek, men et kulturhus. Det er det jeg må si til vennene mine (når de sier) *jobber du på et bibliotek? Nei, det er ikke et bibliotek. Det er et kulturhus også.*"

Dette kan tolkes som at ungdom har negative assosiasjoner med bibliotek, mens ordet kulturhus gir mer positive assosiasjoner.

Betydningen av Stormen - et andre hjem eller studieplass

Hvor betydningsfullt Stormen bibliotek er for de unge er nokså sammenfallende med tilknytningen de har til biblioteket gjennom Unge Stormen. På spørsmål om hva Stormen betyr for dem svarer både UNG 3 og 4 at Stormen er deres “andre hjem”. Førstnevnte legger vekt på at det er “et møtested”, “et sted man kan være hvem man vil” og at det er en “stille atmosfære” og en “hyggelig plass”. UNG 4 synes at det er “komfortabelt” og “sosialt” og gir dessuten uttrykk for at det har gitt hen “utvidet komfortsone”. For UNG 2 betyr Stormen “samhold”. UNG 5 sier på den andre siden, at biblioteket ikke betyr så mye for hen, at det er “en plass man kan dra (...)” og at det er “godt å ha, men har ikke så mye bruk for det”. Vedkommende understreker likevel at det “har blitt mer betydningsfullt som følge av jobben”. UNG 4 gir uttrykk for noe av det samme når hen sier “hvis jeg ikke hadde vært involvert i Unge Stormen ville jeg nok ikke hengt her. Jeg er ikke lesetypen”. Utsagnet kan forstås som at vedkommende først og fremst ser på Stormen som et sted der man leser og låner bøker. For UNG 7 & 8 betyr biblioteket først og fremst en studieplass, og understreker at de synes bygget er fint og moderne, og dessuten er en “relaxed plass”.

Fin arkitektur - five stars bibliotek

De unge som hadde mindre tilknytning til biblioteket (UNG 5, 7 & 8) la i større grad vekt på arkitekturen og designet når jeg spurte dem hvilke kvaliteter de opplevde at biblioteket hadde. De karakteriserte biblioteket som “åpent, lyst, romslig, moderne” og la også vekt på at biblioteket fremstod som “ryddig og pent”. Oppsummert i UNG 8s kommentar som et “five stars” bibliotek. Og dessuten en slags “safe place”.

Aktivitetstilbud - stilleliv og liv

De unge som i større grad var involvert i Unge Stormens virke (UNG 1, 2, 3 og 6) syntes å legge mer vekt på de tilbudene biblioteket tilbyr som utpregede kvalitetstegn ved institusjonen. At biblioteket tilbyr både et sted for “stilleliv” som for

eksempel studierom, men også "liv" i form av arrangementer som brettspillkveld (UNG 2), og har et "bredt utvalg av filmer og bøker" og et "høyt aktivitetsnivå" (UNG 1). Det at biblioteket trer frem som et samlingspunkt med en sosial dimensjon ble også understreket. Det er et "samlingspunkt for å være sosial" (UNG 6), "man kan gjøre alt man gjør hjemme (...) også er det mye mer sosialt" (UNG 3) og det er et "sentralt og fint møtepunkt" (UNG 1). Her ble det også lagt vekt på at biblioteket er et sted som favner om alle: "alle vet at det er der (...) Det er et tilbud for alle" (UNG 1), og med ByLabs tilstedeværelse "får alle være med å planlegge byen" (UNG 6). Dessuten er det ingen restriksjoner når det gjelder tilstedeværelse "man kan komme og gå som man vil. Man kan henge der hele dagen" (UNG 3)

For mye små barn og lite private rom

Ungdommen hadde ulike oppfatninger om hvilke ulemper biblioteket hadde. Fra "vet ikke" (UNG 3), til "gulvet er litt plagsomt" (UNG 2) og at det er "litt for sentralt" og dermed "samler litt for mange folk" (UNG 1). UNG 7 & 8 opplever at det er "mye småbarn her" eller rettere sagt "alt for mye småbarn i tredje etasje". UNG 5 synes det er "for lite private rom", og ikke så mange andre ulemper, men understreker at hen "ikke rett person å spørre siden jeg ikke er her så mye"

Drøfting- Det opplevde rommet på biblioteket

I mitt møte med Stormen første dag (onsdag 13. februar) opplevde jeg biblioteket som lyst, romslig, rolig og moderne. Dagen etter (torsdag 14. februar) var opplevelsen en litt annen. Jeg ble møtt av vennligsinnede mennesker, men opplevelsen av den rolige og inviterende atmosfæren var ikke like sterk. Dette illustrerer også hvordan bruken av et rom påvirker rommet og opplevelsen av å være i det. Rommet som i utgangspunktet er designet slik at det fremstår som åpent, lyst og romslig kan straks det er mange mennesker der oppleves som trangt, kaotisk og uoversiktlig. Den generelle oppfatningen jeg satt igjen med etter besøket var likevel den at biblioteket hadde en slags "wow-faktor" over seg. Høy takhøyde, lyse rom, enkelt og stilrent design og en oversiktlig inndeling gjorde inntrykk, og jeg opplevde det som et behagelig sted å være.

Assosiasjoner

Informantene synes ikke å ha utpregede negative assosiasjoner med bibliotek generelt. Kanskje unntatt UNG 3 som sier at hen også assosierer bibliotek med gamle bibliotekarere. Ungdommen assosierer bibliotek først og fremst med utlån og studieplass. Fra en slik synsvinkel kan kanskje biblioteket oppfattes som kjedelig. I alle fall vil det mangle assosiasjonene til fritidssysler, hending og andre ungdomsaktiviteter. At bøker og filmer i utstrakt grad finnes på nett er også en faktor slik UNG 5 & 6 trekker frem. Fysiske bøker fremstår nok som noe utdatert for mange ungdommer.

I undersøkelsen av ungdoms forhold til bibliotek i Re kommune (2016) kommer det frem at ungdom har negativt ladete assosiasjoner med det lokale biblioteket "I sin beskrivelse av Re bibliotek oppfattet de ikke lokalet som et attraktivt tilholdssted. Delvis dreide dette seg om at de assosierte stedet med stillhet, voksne og at det var kjedelig der (s.17). Inntrykket fra mine informanter var ikke at stillhet ble oppfattet som noe negativt, snarere tvert om. Ungdommene bruker ord som "relaxed plass", "stille atmosfære" og "avslappet". Dette samsvarer med Leckie og Hopkins' studie (2002) der funn viste at den stillheten som synes å prege bibliotekene er like mye ønskelig fra de besøkende side.

Det er heller ingen tegn i mitt materiale på at ungdommen assosierer bibliotek med andre brukergrupper, slik undersøkelsen i Re kommune viste. Det kan henge sammen med at Stormen bibliotek har et såpass forankret ungdomstilbud med Unge Stormen.

At bibliotek muligens oppfattes som kjedelig eller utdatert blant unge ligger i forlengelsen av det UNG4 sier når hen blir nødt til å forsvare overfor vennene sine at hen jobber der: "biblioteket (...) er et kulturhus også". Vi ser altså at «bibliotek» er negativt ladet, mens «kulturhus» er positivt ladet. Dette kan, som en av mine informanter ved Stormen bibliotek (SB1) poengterer, være utslagsgivende for hvorvidt ungdom ønsker å benytte seg av biblioteket:

(...) det vi ser nå er at veldig mange nye ungdommer (...) henger på Citynord. Det er et kjøpesenter. Det har nesten blitt en sånn kultur, skal vi møtes på CityNord etter skolen? Så sitter de bare der og henger der.

(Det er kanskje ikke så mye å gjøre der?)

Nei, men der er det i alle fall inne og varmere. Det er trist at de ikke heller vil komme og være her.

(Tror du at det er noen grunn til det?)

Det er ikke kult nok! Så er kanskje dørstokkmila litt for lang. Det er høy terskel for noen, men vi har skapt et veldig lavterskeltilbud så det skal egentlig ikke være så høy, men for noen ungdommer blir det det uansett fordi de er redd hva andre syns om dem.

Informantene synes å peke på mange kvaliteter ved biblioteket. De som har større tilknytning til Unge Stormen, pekte på den aktive og sosiale dimensjonen biblioteket har, som utpregede kvaliteter. Dette kan ha sammenheng med at biblioteket trer frem som en sosial møteplass nettopp fordi deres venner er, som danner grunnlaget for en sosial gruppering (Tveten og Rønningen, 2016). De som i mindre grad er tilknyttet Unge Stormen gir uttrykk for at biblioteket er estetisk. UNG 2 poengterer for så vidt også dette når jeg spør hvorfor vedkommende tror at man treffes på biblioteket: "Jeg tror det har med beliggenheten å gjøre. Det er fint for øyet og fint rundt her. Lyst og fredelig. Tror mange drar hit av den grunn". At design spiller en rolle fant Leckie og Hopkins (2002) i sine studier av bibliotekene i Toronto og Vancouver. Her er faktorer som romslighet, komfort og estetikk med på å forsterke stedet som en destinasjon for å studere og arbeide.

Et annet interessant aspekt er oppfatningen av biblioteket som en "safe place" (UNG 8). Det er ikke helt opplagt hva informanten mener med dette. Det kan være en slags opplevd trygghet, på samme måte som kjøpesentre kan oppleves som trygge, blant annet som om følge av overvåkning (Leckie & Hopkins, 2002). Det kan også være at biblioteket oppleves som trygt, fordi det er fritt for andre ungdomsmiljøer som man ønsker å unngå, eller til og med opplever som

ubehagelig. Det at bibliotek oppleves som et trygt sted er også noe Leckie og Hopkins (2002) fant i sine studier av bibliotekene i Toronto og Vancouver. Her var det - i likhet med "all successful public spaces" som de postulerer - få kriminelle hendelser som fant sted. Funnene antyder at det har sammenheng med at brukerne er "self-policing: they keep each other in check" (s.350). De viser dessuten til et britisk studie som indikerer at "biblioteket ofte er et av få steder i bykjernen hvor mennesker, og spesielt kvinner, i alle aldre, kan gå alene og tilbringe tid uten å måtte bekymre seg" (min oversettelse, s.353).

To av svarene ungdommen gir på ulemper ved biblioteket, kan virke kjennetegnende for ungdom og deres bruk av byrom. UNG 7 & 8 synes at det er "for mye småbarn" på biblioteket. På den ene siden kan det bety at man opplever at det er for mye støy fra barn og at det dermed forringer ens mulighet for å studere og lese i fred. På den annen side kan det også ha sammenheng med ungdoms behov for å distansere seg fra andre grupper som ikke tilhører ens egen. Slik studier av ungdoms byromsbruk sier om deres behov for å avgrense egne territorier med lite innsyn fra andre grupper (Lieberg, 1991/ Standler, 2014/ Förnas & Forsmans, 1989). Vi ser tegn til noe av det samme i UNG 5s svar om bibliotekets ulemper. Vedkommende, som for øvrig ikke lenger gikk på skolen, ga uttrykk for at det var for få studierom og at hen ville ha brukt det dersom det hadde vært flere av dem. Hen sier "Der kan man være seg selv".

Ungdommen synes å ha ulike opplevelser av biblioteket, og dette avhenger også noe av deres tilknytning til institusjonen gjennom Unge Stormen. Jeg vil nå se nærmere på hvordan ungdom bruker biblioteket, før jeg til slutt vil se på hvordan disse tre dimensjonene henger sammen. Det vil si, om det er samsvar eller diskrepans mellom det tenkte, opplevde og approprierte rommet.

5.3 Det approprierte rommet på Stormen bibliotek

I denne delen vil jeg si noe om hvordan rommet approprieres. Det vil si hvordan ungdom bruker eller ikke bruker biblioteket. Jeg belager meg her på det ungdommen sier om deres egen bruk av biblioteket og hvordan de oppfatter at andre ungdommer benytter biblioteket. Jeg bruker også noen av mine egne observasjoner for å illustrere.

Ungdommens appropriasjon

Ungdommen er på biblioteket i varierende grad, avhengig av deres tilknytning til Unge Stormen. Men de bruker det også til ulike formål. UNG 1, 2, 3 og 4 (alle involvert i Unge Stormen) oppgir at de er på biblioteket fra 1 til 3 ganger i uka. Deres formål med oppholdet er delvis skolearbeid, å delta på arrangementer i regi av Unge Stormen eller arbeid i forbindelse med ungdomsvirksomheten. UNG 5 & 6 (begge delvis involvert i Unge Stormen) er der også for å arbeide i Unge Stormen. UNG 5 bruker kun biblioteket i forbindelse med arbeidet. UNG 6 sier derimot at hen bruker biblioteket for å sosialisere med de i Unge Stormen: "Ikke så mye for å låne bøker, men (...) mest for prating, catche up, snakke om alt. Ikke så mye annet".

Jeg er interessert i å vite hva ungdom utenfor Unge Stormen bruker biblioteket til og møter på to av dem (UNG 7 & 8). Møtet er gjengitt her:

Observasjon, lørdag 16. feb. kl.15.00

Går ned til kafeen for å kjøpe noe mat. Kl1500 to (personer) går oppover. Yes! Endelig noen i målgruppa tenker jeg. Jeg må ta med meg mat fra kafeen heller. Går opp igjen. De har satt seg utenfor medierommet. Kanskje dette langbordet er forbeholdt ungdom? I alle fall er det tilsynelatende mest der jeg har sett ungdom. De har med sekk. Ser ut til at de er der for å arbeide med noe. Det er ingen andre sitteplasser i nærheten og jeg føler ikke jeg kan sette meg ved siden av dem. Det er liksom ikke min plass. Hvorfor sitter de ikke ungdomsavdelingen? Jeg går tilbake og forbi (dem). De ser ut til å være kanskje 18-20 år. Sitter ved siden av hverandre og ser på mobilen sammen, de har ikke tatt opp noe fra sekken. Skrivebordet er helt tomt. Så kanskje de bare kom for å henge? Jeg vil spørre, men vil ikke trenge meg for mye på. Spør likevel. De sier ja.

(Hvorfor er dere her i dag?)

UNG 7 & 8: “Vi må jobbe litt med fysikk. Det er skikkelig jobbmodus her. Vi leser av og til på skolen, men det blir mye helgejobbing, så da er biblioteket bra”

(Hvor ofte er dere på biblioteket)

UNG 7 & 8: “Vi har vært på biblioteket er par ganger den siste måneden, men bare når det hopper seg opp med skolearbeid. Førrige uke hadde vi så mange prøver, matteprøve, norsktentamen..”

Biblioteket som møteplass

Jeg er interessert i å vite om ungdom bruker biblioteket til mer sosiale formål. Som nevnt sier UNG 6 at hen også bruker biblioteket til å sosialisere, og UNG 2 gjør dessuten et poeng ut av at “det først (er) med Stormen at jeg har begynt å henge på biblioteket”. Så, drar ungdom til Stormen for å henge?

UNG 1: “Ja, mange henger i ungdomsavdelingen”

UNG 2: “Man drar ikke på Stormen for å henge. Enten studerer man eller er her i forbindelse med et arrangement”

UNG 3: “Ja, mange 9-åringer gamer her. VGS-elever bruker det mest til å jobbe med skole”

UNG 5 & 6: “Jeg tror ikke ungdom bruker biblioteket for å møtes, men for å studere. Tror ungdom møtes mest hjemme”

UNG 7 & 8: “Drar mest hit for å jobbe med skole. Føler ikke det er en møteplass. De som ikke er fra Unge Stormen vil ikke henge her”

Observasjon. Torsdag 14. feb. kl.15:50

På veien møtte jeg på to yngre jenter som satt i en vinduskrok og hang. De var kanskje 14-15 år. Så ikke ut til å foreta seg noe. Snakket litt. Satt med jakkene på.

Observasjon. Søndag 17. feb. kl.14.00

Tre jenter (16-17 år) veldig oppkledde går inn. To i lik turkisblå bobblejakke. Store øreringer. Sminket og oppsatt hår. Går rundt i andreetasje med veske over hånden.

Observasjon. Fredag 15. feb. kl.16:00

4-5 ungdommer sitter i kafeen. Ser ut som om de jobber med noe eller snakker om noe. En av dem er litt eldre enn de andre. Tør ikke gå for nærme, snur når de ser meg. Men de tilhører kanskje ikke Unge Stormen? Da ville de vel ha funnet et møterom her? De ser i alle fall ut som de kunne vært i målgruppa.

Ungdommen har åpenbart litt ulike formeninger om hvorvidt ungdom henger på biblioteket. En overvekt av informantene gir likevel uttrykk for at Stormen ikke er et sted ungdom henger, men et sted for å jobbe med skole. UNG 5 sier dessuten at det "Ikke (er) veldig mange i 19-20 års alderen som er her. Har nok noe å si at bøker og filmer finnes på nett. Bøker er kanskje noe som dør ut". Er det slik at ungdom ikke leser lenger? Jeg spør noen av ungdommen om hva de tenker om biblioteket som en dannelsesarena og hvorvidt de låner bøker. Her også synes ungdommen å være noe delt. UNG 3 brukte biblioteket mye før hen ble involvert i Unge Stormen. (*Hva gjorde du da?*) "Lånte bøker. Mange bøker. Leste, satt på nettet" (UNG 3). Vedkommende sier dessuten at folk som kommer på arrangementene til Unge Stormen av og til spør om de fortsatt kan låne bøker etter arrangementene. Men at Unge Stormen nok "burde (...) bli flinkere til å ha mer litterære arrangementer" (UNG 3). UNG 2 bruker også biblioteket til å lese, og synes det er en god arena for dette formålet. Men har inntrykk av at ungdom leser mindre. "Ungdom som liker å lese er (riktignok) veldig glad i Stormen" (UNG 2). UNG 7 bruker derimot biblioteket i liten grad for å låne bøker "(Jeg) har ikke lånt en bok siden 7. Klasse. Kanskje bare i en sommerferie når jeg skal et sted og jeg vet at de har en bok her". Men legger også undrende til: "Skjønner ikke egentlig hvorfor vi ikke bruker tilbudet. Folk er kanskje mer avhengig av sosiale medier enn å bare lese bøker" (UNG 7).

Når jeg spør hva slags oppgaver ungdommen mener biblioteket bør ha gir alle uttrykk for at lesing, kunnskap og studier/jobbe er viktig: "Være tilstede hvis folk trenger bøker og gi folk et sted å være" (UNG 5 & 6), "man må kunne studere biblioteket" (UNG 7 & 8) , "bidra med kunnskap og være en møteplass" (UNG 2) , "et sted der folk kan møtes og jobbe" (UNG 3), "Hovedsakelig bøker (...)" (UNG 4),

“et sted der folk kan møtes og jobbe med ting” (UNG1). Men her synes flere av ungdommene - i alle fall de som er involvert i Unge Stormen (UNG 1, 2, 3, 4, 5 og 6) - å legge vekt på at biblioteket også skal være et sted der man kan møtes. Som UNG 4 sier bør biblioteket hovedsakelig tilby bøker, “men også en møteplass så man slipper å henge på kjøpesentre”. UNG 6 sier at det også bør være “et samlingspunkt for store og små”. UNG 3 mener også at biblioteket bør “være imøtekommende og tilrettelagt for alle”, UNG 2 legger dessuten til at “det er viktig at det skal kunne være en plass der man kan sitte og bli i mange timer uten at det er noe problem”. Ung 7 & 8 gir et noe tvetydig svar (positivt eller negativt) når de sier at man må kunne studere på biblioteket, men at “Bodø satser på kultur. Så derfor har vi Stormen og konserthus”.

Unge Stormen

Hva med Unge Stormen og de aktivitetstilbudene de har. Hva syns ungdommen om det, og bruker de det? Alle informantene gir i mer eller mindre grad uttrykk for at Unge Stormen har bidratt positivt til å forbedre tilbudene for ungdom i Bodø. UNG 2: “Det er bra aktivitetstilbud. Det skiller seg veldig ut (...) Mange ungdom fester jo, men biblioteket er en fin måte å finne på ting. Stormen er en fin møteplass for de over 16 (...) Det var ikke så mange møtesteder for de over 16 før Stormen kom. I hverdagen var det lite å gjøre”. UNG 1: “Unge Stormen har gjort en god jobb for ungdom. Tar ideer fra ungdom og spør flere om flere er interesserte. Det som skjer er variert.” Men det blir også tydelig gjennom intervjuene at ungdommen bruker tilbudet i varierende grad og har ulike oppfatninger hvor populært det er. Både UNG 5 & 6 synes aktivitetstilbudet er bra, men oppgir at de ikke er så mye med på arrangementene. (*Hvorfor?*) “det treffer ikke meg, men føler det er mange som kommer” (UNG 5) og “det er ikke interessant nok og vanskelig å komme hit på grunn av bussforbindelser” (UNG 6). Jeg spør hva de sikter til, og de svarer: “For eksempel så har de karaokekveld. Jeg føler ikke at jeg er flink nok til det og vil ikke drite meg ut” (UNG 6). “Ja, vi er jo den generasjonen som ikke føler at vi er flinke nok og derfor ikke tør å gjøre noe. Man tør ikke si noe hvis det er rart for man kan bli ledd av” (UNG 5). UNG 7 & 8 synes på den annen side at aktivitetene er bra, men har derimot inntrykk av at det ikke er så mange som kommer. Begge oppgir at de

har vært med litt. UNG 7 har opptrådd med gitar og UNG 8 har vært der for å “chille litt på gamingrommet”.

(Hva syns dere om Unge Stormen?)

UNG 7: “Bra tilbud men ikke så mange som bruker det. Ikke så bra oppmøte. Virker ikke som arrangementene er så populære. De har bra ting, men er ikke alltid fullt med folk. Det er bra at de prøver, men i og med at..” UNG 8 avbryter.

UNG 8: “Unge Stormen er fantastisk. I hjemlandet hadde vi ikke det sånn. Det er forskjellige arbeidsgrupper. Masse tilbud og aktiviteter. De burde promotere arrangementene bedre. Sist gang det var konsert her visste jeg ikke om det. De kan for eksempel skrive om det i avisen”

(Kjenner dere til SMS-systemet?)

UNG 8: “Det har jeg ikke hørt om”

UNG 7: “Tror jeg er med i nettverket (som medlem i nettverket får man SMS om arrangement). Kan være bra å få med seg det som skjer, men varslene blir plagsomme. Jeg falt ut på den måten”

Som UNG 2 påpeker avhenger nok populariteten av hva som arrangeres: “Første gang vi arrangerte filmkveld hadde vi ca. 50 stykk på besøk. Vi har også brettspillkveld, teater, kurs. Unge Stormen velger selv hva de vil arrangere. Ved årsmøtet får man nye innspill” (UNG 2). *(Hvem er det man ikke når ut til med Unge Stormen?)* “De som har det fint med å være hjemme, på skolen og henger med venner. Men flere har sagt at Unge Stormen ikke er noe for dem, men tre av dem jobber faktisk her nå” (UNG 2).

Ungdomsavdelingen

Hvordan har ungdommen appropriert ungdomsavdelingen? Under mine intervjuer spurte jeg ikke informantene mine direkte om dette. Jeg baserer meg i stedet på observasjoner, samt et intervju med en fra Stormen (SB1).

Jeg følger informanten (SB1) som tar meg med på en omvisning i biblioteket.

"Ungdommen henger i ungdomsavdelingen utenom arrangementene (...). Dette er andre etasjen. Veldig mange av arrangementene er her. Det vi gjør da er at vi fjerner alle bokhyllene, rigger opp scene, setter opp stoler, så er det foredrag eller konsert også kan det være PowerPoint der" (SB1)

(Så, dette er ungdomsavdelingen?)

"Nei, nei! Dette er for å få frem at de bruker mye av huset" (SB1)

(Å, ja! Jeg skjønner. Det bare så ut som det satt mange ungdommer her).

Vi går til ungdomsavdelingen. Avdelingen har et enkelt og stilrent design. Det ser ryddig ut, men det bærer også noe preg av ungdommens egen design, blant annet graffiti som de selv har malt og hengt opp. SB1 forteller meg at ungdommen har innredet rommet i stor grad selv.

"Ungdommen synes det var så stygt her, så da skrev de en søknad og fikk 35.000 og fikk dermed kjøpt en TV skjerm og et japansk tebord, en ekte tatami, et tre, litt pynt og en gitar. Det var litt av et prosjekt å få tak i. Den gitaren står der alltid, så folk kan bare komme og sitte å jamme. Jeg har måtte fikse den gitaren seks ganger fordi strengene slites" (SB1).

Jeg spør om det ikke er forstyrrende for de som skal sitte og lese.

"Ja, man viser jo litt skjønn. Også kjøpte vi en høyttaler, så kan man sitte og høre på musikk og chille. Så har vi oppgradert, det er et eget Manga-hjørne (japansk tegneserie). Det er ungdommen som har bestemt alt her selv. Manga er det mest utlånte vi har til ungdommer. Veldig populært! Så bruker de å sitte rundt her i en gjeng og lese sammen" (SB1).

Vi går videre. En vegg skiller rommet noe ad.

"Her er spillekroken. Den blir mest brukt på digital kveld, da sitter de her og spiller og hvis du har lånekort kan du også låne utstyr i åpningstiden generelt. Men da har vi ingen som kan veilede og hjelpe hvis man trenger hjelp. Også var det en del tyveri av Wii og PlayStation. Jeg tror jeg har kjøpt fire PlayStation, så jeg bestilte noen plexibokser. Ingen har klart å stjele de til nå" (SB1).

Observasjon. Lørdag 16. feb. Kl. 15:00

*Inne i ungdomsavdelingen er det ingen. Bortsett fra en som sitter inne TV-spill-stua.
Der sitter en av de yngre gaming-gutta.*

Observasjon. Torsdag 14. feb. kl.16:00

En gutt/mann sitter i ungdomsavdelingen nå. Jeg har ikke sett noen i ungdomsavdeling før nå. Bortsett fra to jenter som jobbet på hver sin PC litt tidligere i dag. Har ellers virket tomt der. Mannen (kanskje 20-30?) hører på musikk virker det som. Han nikker med hodet rytmisk. Og sitter i vinduskarmen. Vanskelig å anslå alder.

Observasjon. Fredag 15. feb. kl.15.30

To middelaldrende damer satt i ungdomsavdelingen og jobbet.

Drøfting - det approprierte rommet på Stormen bibliotek

Ungdomsavdelingen

Under mine observasjoner fikk jeg inntrykk av at det var mange unge som brukte hele andre etasjen. Det var spesielt mange studenter i det store fellesarealet i andre etasje på sørvest-siden av bygget. Ungdom i alderen 13-19 syntes for det meste å bruke arealet som lå i tilknytning til ungdomsavdelingen, det vil si avdelingen for film- og musikk, til å studere/jobbe med skole. Det var noen unge som brukte langbordene der til å jobbe med skole (slik som UNG 7 & 8 da jeg traff dem), og noen i tilfeller brukte ungdom studierommene til dette formålet. Jeg opplevde derimot i mindre grad å treffe på ungdom i ungdomsavdelingen. Ved et tilfelle så jeg to jenter som arbeidet med skolearbeid der. En dag traff jeg på en mann/gutt som jeg ikke klarte å anslå alderen til. Han så klart ut som en som bare hang der. I de to siste tilfellene var det en gutt som var åpenbart yngre enn 13 år og i det siste tilfelle var det to voksne damer som arbeidet med noe sammen. Det kan virke som om ungdomsavdelingen primært brukes når ungdomsorganisasjonen har arrangement der.

Når ungdomsavdelingen ble overlevert til ungdommen som relativt minimalistisk ser vi at det utgjør en mulighet for ungdom å appropriere det og gjøre det til sitt eget. Dette er i samsvar med Lefebvres teori om appropriasjon som en form for motmakt. I den forstand at det appropriert rommet blir forsterket når fantasien søker å forandre eller appropriere det dominerende tenkte rommet (Elmborg, 2011, s.342). Det kommer dog frem av et intervju med en ungdom og en forsker (Demospace) at det kun var en person som søkte om midler til å innrede ungdomsavdelingen. Det er dermed ikke uttrykt for en kollektiv handling.

Studier eller møteplass?

De unge, i målgruppa, som jeg observerte syntes å for det meste å jobbe med skolerelatert arbeid. Det var kun tre tilfeller der ungdom så ut som de "hang" på biblioteket, det vil si de unge jentene som satt i vinduskroken og de oppkledde jentene som gikk rundt på biblioteket og i et tilfelle "hang" også en gutt/mann i ungdomsavdelingen. Dette understreker også mine informanter når de sier at ungdom ikke drar på biblioteket for å henge, men for å jobbe med skole eller i forbindelse med Unge Stormens arrangement. De som er involvert i Unge Stormen ser riktignok ut til å bruke biblioteket til mer sosiale formål, for å "catche up" (UNG 6) og et sted de kan treffer hverandre. "Treffer masse kjente. Skulle bare ta en kaffe her om dagen og traff plutselig flere i Unge Stormen" (UNG 2). UNG 7 & 8 mener at det kun er de i Unge Stormen som bruker biblioteket som en møteplass: "Føler ikke det er en møteplass. De som ikke er fra Unge Stormen vil ikke henge her" (UNG 7 & 8).

I følge Brattbakk m.fl (2016) synes gode steder for ungdom å være steder der man kan henge med venner. "Det er altså ikke nødvendigvis så nøye *hva* man gjør, det må ikke være en spesifikk aktivitet, men det viktige er at det er et sted man kan tilbringe tid sammen med folk man liker" (s.117). For Unge Stormen og de som er involvert der vil kanskje biblioteket tre frem som et sted de kan og vil henge, nettopp fordi deres venner er der. Mens ungdom som ikke er involvert i ungdommens virke vil derimot oppleve at de ikke har noen grunn til å henge der. For

dem hjelper det antageligvis lite at det er en ungdomsavdeling de kan bruke hvis ikke vennene deres er der. Vi ser dermed at ungdommene som er involvert i Unge Stormen nettopp vektlegger betydningen av biblioteket som en møteplass, mens de som er det i mindre grad mener bibliotekets viktigste oppgave er å være et sted man kan studere.

Unge Stormen

Det er delte meninger blant informantene om populariteten til Unge Stormens arrangementer. UNG 5 & 6, begge delvis involvert i Unge Stormen, har inntrykk av at oppmøtet er bra, men opplever at aktivitetene ikke er interessante nok for dem. De som ikke er involvert i Unge Stormen (UNG 7 & 8) synes at aktivitetene er bra, men sier at det ikke alltid er så fullt med folk. UNG 8 mener Unge Stormen burde promotere aktivitetene bedre, mens UNG 7 synes varslene fra SMS-invitasjonene ble plagsomme. En mulig tolkning av svaret kan være at de er usikre på om det er andre og mange nok kjente der. Det er i alle fall noe av det som ligger i svaret til UNG 5: "Det kan være at man ikke har venner som er med på det Unge Stormen gjør og derfor er terskelen høy, fordi man kanskje er sjenert. Men kan også være at det ikke er kult nok. Hvis UNG 6 drar så kunne jeg kanskje blitt med, men jeg vil ikke ende opp i et hjørne alene" (UNG 5). Vi ser at deres kriterier for å delta gjerne avhenger av andre, noe som også er sammenfallende med det teori om ungdom sier om betydningen av symbolske markører for egen identitet og hvilken sosial gruppe en hører til (Tveten og Rønningen, 2016). For eksempel kan man tenke seg at enkelte ikke deltar, fordi andre unge som man liker å identifisere seg med ikke er der.

Et innendørs rom

Det blir tydelig i mitt materiale at ungdommen bruker biblioteket til ulike formål. Selv om studier og arrangementer scorer høyest, er det også noe som tyder på at de bruker biblioteket til det helt enkle - et ventested og en varmestue. UNG 8 gjør et poeng ut av det er lite å gjøre når det er kaldt og vinter "Vi har ikke torg og spansk kultur på grunn av været. På vinteren må man være inne fordi det ikke er noe å gjøre ute" (UNG 8). For UNG 7 & 8 er biblioteket også et sted de kan dra til "hvis jeg er ute og det er kaldt vet jeg at jeg kan gå inn hit og for eksempel lade telefonen" (UNG 7) og det er bra å dra til "hvis man er lei av mye bråk

hjemme” (UNG 8). Når jeg spør UNG 2 hvorfor folk treffes på biblioteket sier hen “man kan komme hit når man har dødtid eller venter på bussen. Grei plass å bare sette seg ned”. Selv om UNG 5 sier hen ikke har så mye bruk for biblioteket er det også “en plass man kan dra” og det er “godt å ha” (UNG 5). Biblioteket kan også være et tilfluktsrom i tilfelle dårlig vær.

5.4 Tre dimensjoner - det tenkte, opplevde og approprierte rommet på Stormen bibliotek

Ved å anvende Lefebvres teori om det sosialt produserte rommet ser vi hvordan den sosiale produksjonen av rommet - det tenkte, opplevde og approprierte rommet - er nært forbundet. Dimensjonene sameksisterer, avhenger delvis av hverandre og former hverandre (Lefebvre, 1974/1991, s.41). Lefebvres agenda var ikke bare å beskrive den sosiale produksjonen av rom, men å kritisere produksjonen av det han mente var den dominerende dimensjonen med mest innvirkning - det tenkte rommet (ibid.,s.39)

(Social) space is a (social) product ... the space thus produced also serves as a tool of thought and of action ... in addition to being a means of production it is also a means of control, and hence of domination, of power (Lefebvre, 1974/1991, s.26)

Med utgangspunkt i analysen av de ulike dimensjonene som til sammen konstituerer det sosialt produserte rommet, vil jeg nå undersøke hvordan de former hverandre og hvordan opplevelse og appropriasjon kan komme til å avvike fra slik det var tenkt. Jeg vil først kort presentere funnene for hver dimensjon, før jeg avslutningsvis vil argumentere for hvorfor brukerne av et rom bør involveres i prosessen i utformingen av det.

Oppsummering

Kommunen la føringer for bibliotekets utforming, *det tenkte rommet*. Det skulle være en møteplass og en arena for læring og opplevelser. Arkitektens forslag til utforming av ungdomsavdelingen var et åpent lokale som skulle være gjestfri og inviterende, og dessuten lede til engasjement, sosialisering og aktivitet. I prosessen syntes

ungdom å være mindre involvert. De var først og fremst representert gjennom to instanser, kulturavdelingen og ungdomsrådet. Der kulturavdelingen fikk delvis innflytelse i utformingen av biblioteket, var det først i 2011 at ungdomsrådet fikk anledning til å komme med innspill, herunder innredning og programmering. Kommunen ønsket riktignok å involvere ungdom og gi dem et eierskap til institusjonen, og dermed ble også Unge Stormen etablert. Men prosjektet ble opprettet først på et senere tidspunkt (2013) og var ikke involvert i utformingen av biblioteket med arkitektkonkurransen (2008).

Ungdommens opplevelse av biblioteket, *det opplevde rommet*, synes å variere med tilknytningen til Unge Stormen. Blant mine informanter var det slik at de som hadde tilknytning til Unge Stormen syntes legge mer vekt på aktivitetene og det sosiale som foregår i biblioteket, mens de uten en slik tilknytning var mest opptatt av arkitekturen og designet. Informantene synes ikke det er så mange ulemper ved biblioteket, mens enkelte legger vekt på at det er “for mye småbarn” og “lite private rom”. Ordet bibliotek synes å gi noen negative assosiasjoner, slik at også UNG 4 forsvare at det er et kulturhus også.

Ungdommens bruk av biblioteket, *det approprierte rommet*, synes først og fremst å være knyttet til skolerelatert arbeid eller å delta på arrangementer i regi av Unge Stormen. Ungdomsavdelingen blir brukt mye til dette formålet, men i mindre grad utenom. Avdelingen som i utgangspunktet var stilren og minimalistisk innredet, ble innredet av en ungdom og fikk på den måten definere aktivitetene selv. Kanskje også de aktivitetene som gjenspeiler ungdommens interesser, uten at jeg kan si noe mer om det. Aktivitetene og innredningen er eksempler på ungdommens «appropriasjon av rommet». Selv om informantene fra Unge Stormen sier at biblioteket ikke er et sted ungdom generelt sett henger, er det faktisk også for dem primært en sosial arena. Her møter de vennene sine og gjør ting sammen som de opplever som meningsfullt. Biblioteket er også et rom ungdom synes å brukes til det helt enkle formålet som en varmestue, et sted å lade telefonen og et sted man kan vente på bussen.

Sammenhengen mellom det opplevde og approprierte rommet

Gehl & Svarre (2013) gjør et poeng ut av at det er mange faktorer som påvirker roms bruk og ikke bruk, det kan være kjønn, kjøpekraft, kultur, alder og design blant annet (s.2). Jeg vil argumentere for at også hva vi kaller rommet former bruken. Kanskje er det det Gehl & Svarre legger i begrepet «culture». Når noe kalles “bibliotek” så legger det føringer på både opplevelsen og bruken. Det styrer kanskje begge dimensjoner - bruken og opplevelsen med rommet - mer enn det trenger. Det kan igjen skyldes at biblioteket er en såpass assosiasjonssterk institusjon, tilsvarende «skole» og «kirke».

Vi ser at ungdommen i Unge Stormen har et behov for å signalisere at Stormen er noe mer enn et bibliotek. UNG 1 sier “det er et aktivt bibliotek, folk forbinder det likevel med et vanlig bibliotek” og UNG 4 må forsvare at det hen jobber hos faktisk “er et kulturhus også”. Kanskje er det slik at ordet ‘kulturhus’ i kraft av sin karakter og de assosiasjonene det gir, legger mindre begrensninger på ungdoms bruk av rommet. For eksempel kan en tenke seg at ungdommen ville tatt seg større friheter i et kulturhus blant annet ved å tillate seg å ha et høyere støynivå og et større mangfold aktiviteter og lek. I lys av dette kan man spørre seg hvorvidt det ville vært fornuftig å kalle biblioteket noe annet. På en annen side er Stormen også ment å være et bibliotek, det var slik det var tiltenkt fra kommunen og arkitektenes side. De begrensningene det legger på opplevelsen og bruken kan dermed også være tilsiktet fra myndighetenes side. Antageligvis ville det vekke motstand om brukerne, herunder ungdommen, strakk sin appropriasjon av rommet for langt.

Sammenhengen mellom det approprierte og tenkte rommet

Det tenkte rommet var altså et bibliotek, men det hadde også noen andre idealer. Det skulle være en møteplass og en arena for læring og opplevelser. I ungdomsavdelingen skulle rommet også ha en rekke aktiviteter, være inviterende og en sosial arena. I mitt materiale synes biblioteket i beskjeden grad å fungere som en sosial arena og møteplass for ungdom. Det vil si, for de som ikke er involvert i Unge Stormen. Antageligvis ville heller ikke biblioteket vært en møteplass for dem, hvis ikke hadde vært for at ungdomsorganisasjonen fikk innpass i biblioteket og muligheten til å appropriere rommet slik de ønsker. Det er kanskje først og fremst en møteplass for dem, som følge av det sosiale fellesskapet Unge Stormen skaper.

På en annen side var også biblioteket ment å være et sted for utlån og læring. Ungdom synes i høy grad å bruke biblioteket til skolearbeid. Slik sett er det også samsvar mellom det tenkte og approprierte rommet. Vi ser også at ungdom bruker biblioteket utover det tiltenkte, som en varmestue, ventested og et sted å lade telefonen. Antageligvis var ikke dette intensjonen til arkitektene, kommunen og bibliotekarene, men sier kanskje helt enkelt noe om behovet for slike innendørs rom.

Betydningen av medvirkning

It's not the work of a moment for a society to generate (produce) an appropriated social space (...)
the act of creation is, in fact, a process (Lefebvre, 1974/1991, s.34)

Med utgangspunkt i analysen av ungdommens appropriering og opplevelse med det tenkte rommet, Stormen, ser vi at biblioteket har i beskjed grad trer frem som en møteplass for dem. Det vil si, hvis vi legger til grunn at begrepet møteplass er synonymt med hending. For ungdom, så vel som andre, kan biblioteket også være en arena der en kan møte opp alene og ta del i et slags fellesskap. Slik Goulding (2005) gjør et nummer av "Although a user may not actually talk to anybody during their visit to the library, the feeling of community can still be strong, encouraging a sense of belonging and solidarity" (s. 375). De aktivitetene Unge Stormen legger opp til gjør riktignok at ungdom kan ta del i noe og ha noe å gjøre på fritiden. Men tilbudet er også på sett og vis begrenset. For der ungdomsavdelingen er et varig tilbud i all sin form, er aktivitetene til Unge Stormen avhengig av ungdommens eget engasjement, tid og ønsker, og dessuten av driftsmidler.

Et underliggende spørsmål her er hvorvidt biblioteket kunne blitt en relevant og appellerende sted for ungdom dersom de hadde hatt en større innflytelse på utformingen og innholdet i en tidlig fase. Det er ikke gitt at utfallet ville blitt annerledes. Det kan for eksempel tenkes at ungdom, dersom de hadde fått medvirke i høy grad, hadde hatt andre forestillinger om et appellerende rom enn de ungdommene som senere ville brukt rommet. Det er dette Brattbakk m.fl. (2016) refererer til som "kohort-dilemmaet". Det vil si, at neste generasjon kan komme til å

ønske seg noe annet enn det som ble vedtatt basert på den forrige generasjonens ønsker (s.118).

På en annen side vil jeg påstå at ungdom er i bedre stand til å utforme rom som samsvarer med deres behov og interesser, enn voksne og eksterne aktører som belager seg på egne forestillinger om rommenes opplevelse og bruk. Nettopp derfor bør de også involveres i konstruksjonen av rom, og kanskje spesielt når det er snakk om rom som er tiltenkt dem som for eksempel en ungdomsavdeling.

Man kan videre spørre seg hvordan biblioteket ville sett ut dersom ungdom hadde fått større innflytelse på utformingen, forut for arkitektkonkurransen eller dersom de hadde vært representert i juryen. Skot Hansen m.fl. argumenterer for at byrom og bibliotekrom har mye til felles, og skriver: "Byplanleggere og bysosiologer har de siste årene arbeidet intensivt med å skape levende og inkluderende rom i byen. Her kan designere av bibliotekrom la seg inspirere av tendensene i byplanleggingen, ettersom flere og flere bibliotek også arbeider med å utvikle rom der folk kan oppholde seg og møtes" (Bok og bibliotek, 2012). En tilnærming her vil kunne være å se på hvordan ungdom bruker byrom. Ungdom synes å ha et behov for steder som er skjermede og fri for voksne, der de ikke blir observert (Lieberg, 1991/ Standler, 2014). I så måte kan man tenke seg at en ungdomsavdeling ville vært ideell, men på en annen side er det også et relativt åpent rom hvor ungdom kan komme til å oppleve at de blir observert. Noe UNG 5 gjør et poeng ut av når hen sier at det er for få private rom på biblioteket der man kan "være seg selv"

Et ønske fra Unge Stormens side, om å ta i bruk alle avdelingene, kan også være et uttrykk for unges behov for rom der de kan "se og bli sett" slik teori om ungdoms bybruk indikerer (Lieberg, 1991). Med dette ser vi at det kan være kryssende oppfatninger, noen vil at det skal være lukket og eksklusivt, andre at det skal være åpent, og litt diffust. Det understreker bare det faktum at ungdom ikke kan ses på som en homogen gruppe med sammenfallende interesser og synspunkt, og at medvirkning av ungdom ikke utelukkende bør stå og falle på en interesseorganisasjon eller et ungdomsråd, slik det tilsynelatende ofte gjør i medvirkningsprosesser (se Brattbakk m.fl., 2016)

Å skape møteplasser for ungdom kan riktignok være vanskelig. Standler (2014) gjør et poeng av at ungdommens møteplasser først og fremst er et resultat av at ungdommen approprierer dem sammen med venner. Kanskje er denne karakteren av tilegnelse, dette at man gir rommene en betydning som bare de innvidde kjenner til, det som gjør dem attraktive for ungdommen. I så fall må rommene med nødvendighet kommet til å få en annen anvendelse enn den som var tiltenkt fra planleggerens side.

Dette er godt formulert av Standler i følgende sitat:

“Young people hang out at special places, which have meaning and their own social identity for them. Places with social identity and social security result from „allocation“ of a place, from its use with a group of friends. But only those places are acquired, which offer a spatial framework within which young people can find their identity and live accordingly. Therefore it is nearly impossible to simply „shift“ juvenile meeting places to another site” (Standler, 2014, s.4)

DEL 5

6. Biblioteket som et offentlig rom i byen

Jeg vil nå se på hvilke muligheter eller begrensinger bibliotekene har til å imøtekomme de normative idealene som tillegges offentlige rom. Sagt med andre ord, hvilke handlingsrom har bibliotekene til å oppfylle de sosiale byromsfunksjonene? Jeg vil herunder se på kravet om inkludering, møteplass-funksjonen og hensynet til et mangfold av aktiviteter

Offentlig rom: Et mangfoldig og åpent rom

Offentlige rom, i motsetning til private rom, er i prinsippet steder alle skal ha tilgang på. Forutsetningen er med andre ord at de er åpne for alle og steder med færre restriksjoner enn i de private rommene. Det er rom som både fremmede og innbyggere kan tre inn i (Madanipour, 1999, s.880). En åpenbar forskjell mellom de offentlige byrommene og biblioteket er, er at offentlige byrom er mer eller mindre

åpne og tilgjengelige døgnet rundt, mens biblioteket har definerte åpningstider. Rommet er altså i mindre grad tilgjengelig for dets brukere enn offentlige byrom.

De offentlige rommene kjennetegnes ved at de i prinsippet er åpne for alle. Det er ikke et uproblematisk ideal. I likhet med offentlige utendørs rom kan det oppstå konflikter rundt hva som anses som passende oppførsel. Kan for eksempel uønsket adferd ved biblioteket føre til utestenging? Ljødal (2005) understreker at det har vært vanskelig å finne frem til en felles forståelse for prinsippet om at "biblioteket er for alle" (s. 68). Antageligvis håndheves dette forskjellig fra bibliotek til bibliotek per dags dato. Det ble tydelig i løpet av mitt feltarbeid på Stormen. Det ene var at biblioteket opererte med utestengelser når det ble mye bråk i gaming-avdelingen. Da kunne de ansatte enten vurdere å be de som bråkte gå på såkalte strafferunder eller utvise dem for et par dager. På spørsmål om alle var velkommen på biblioteket svarte SB2 at hen var glad for at de som drikker i Glasshuset ikke oppsøkte dem: "Da måtte vi ha utvist dem rett og slett fordi de er så utagerende. Men vi fotfølger sjelden". Vi ser med andre ord at ikke alle alltid er velkommen på bibliotekene, og at vurderingen av dem blir på et skjønnsmessig grunnlag.

På en annen side, kan biblioteket oppleves som et trygt rom. Sammenlignet med offentlige byrom der en gjerne finner aktiviteter som kan oppleves som ekskluderende og utrygt for barn og unge, som for eksempel narkotikaomsetning. Glasshuset i Bodø er et eksempel på dette. Fra kommunens side, med Utekontakten i spissen, har man vært opptatt av å hente ut ungdom derfra ettersom det kan ha negativ påvirkning på de unge og at de dras inn i utsatte miljøer (UT, Demospace). Leckie & Hopkins (2002) gjør som nevnt et poeng ut av bibliotekene oppleves som trygge og mener det henger sammen med at brukerne er "self-policing" (s.350). For barn og unges del kan også voksnes tilstedeværelse være betryggende. Og denne tryggheten fremholdes som en viktig forutsetning for deres oppvekst og identitetsutvikling (Förnas & Forsmans, 1989). Jeg vil likevel påstå at det ikke bare er dette som gjør at bibliotekene oppleves som trygge, men kanskje også at biblioteket, i kraft av å være et bibliotek med gitte regler for oppførsel, ikke samler det mangfoldet av mennesker som en ellers finner i offentlige byrom. Leckie

og Hopkins (2002) hevder dessuten at alle “successful public spaces” kjennetegnes av nettopp denne tryggheten. Jeg stiller meg noe skeptisk til dette utsagnet, fordi det nødvendigvis innebærer å ekskludere alt og alle som ikke passer inn med bestemte verdioppfatninger. Dermed kan man kanskje si at bibliotekene i mindre grad har karakter av å være offentlige rom der en utsettes for det som er fremmed og potensielt sett skaper en toleranse mellom mennesker (Bodnar, 2015).

Hvis kravet om trygghet håndheves slik at det faktisk ekskluderer mange mennesker, kan det oppstå konflikt med det som kanskje er de offentlige rommenes fremste kjennetegn, nemlig at de er tilgjengelige for alle. På den andre side er potensielle konflikter nettopp kjennetegnende for offentlige rommene, og enkelte gruppers appropriasjon av dem kan komme til å ekskludere andre grupper. I et offentlig byrom kan det være rusavhengige som har rommet som sitt tilholdssted og på den måten driver andre grupper unna, eller omvendt kan sterkt kommersialiserte rom virke ekskluderende på marginaliserte grupper. En seleksjon, enten den skjer i form av en interessekonflikt, aktiv ekskludering eller selvpålagte begrensninger («biblioteket er for de som leser masse bøker, ikke meg!»), utarmer mangfoldet i det offentlige rommet og gjør det dermed mindre offentlig. I tråd med Jacobs (1961/1993) forståelse av de offentlige rommene som mangfoldige rom.

Biblioteket har derimot en fordel sammenlignet med offentlige byrom, fordi det nettopp er et innendørs rom. Med det kjølige norske klimaet vil innendørs rom være av betydning, og bibliotekene har potensiale for å være et sted man kan dra til og være i, uten at det krever mye av en.

Offentlige rom: Mangfold av aktiviteter

Der biblioteket før var et sted for utlån av bøker, ser man en tendens til at tilbudet nå strekker seg fra alt til utlån av sportsutstyr, arrangementer, leksehjelp og kafévirksomhet for å nevne noen. Det skal med andre ord være både “(...) et litteraturens tempel og en dagligstue i byrommet med lav terskel” (sitat fra

informant, Audunson, 2013, s.40). Vi ser altså at aktivitetstilbudet i biblioteket har fått et større omfang enn tidligere.

Selv om bibliotekene i større grad tilbyr et mangfold av aktiviteter, er det også en del restriksjoner. For eksempel er biblioteket, i kraft av å være politisk nøytrale, ikke et sted der man for eksempel kan demonstrere eller drive politiske kampanjer (Parkinson, 2012). Dessuten er det lite egnet til, om ikke ulovlig, å skate, løpe, gjøre push-ups eller annen trening slik kanskje ungdom spesielt bruker byrom (Standler, 2014). Det er altså flere restriksjoner til både oppførsel og aktivitet enn i offentlige byrom. For eksempel ser vi at det følger bestemte uskrevne regler og restriksjoner med et besøk på biblioteket:

“Vi har blitt nødt til å gå inn i barneavdelingen og være tydeligere på våre forventninger til familier, og egentlig våre forventninger til foreldre, for vi opplever at de voksne sitter i ring og drikker kaffe mens ungene springer rundt. Jeg hadde forventa at det må være nok at vi er et bibliotek, og det må folk skjønne. Også har vi vært veldig tydelig på at vi ikke vil ha IKKE-plakater. Ikke gå, ikke spring. Aldri der. Vær stille! Vi skal ikke ha masse plakater. Det her må folk finne ut av selv” (SB2)

Vi ser dermed at biblioteket har klare forventninger til sine besøkende når det gjelder passende oppførsel og bruk. Jeg ble selv oppmerksom på min egen bruk under observasjonsstudie. Med andre ord, hva kunne jeg tillate meg?

Observasjon: lørdag kl.17.30

Jeg sitter i midten av lokalet i 2 etasje blant arbeidsgjengen. I en stor grå sofa. Den er såpass bred og lang at jeg kan ta av meg skoene og ligge ganske behagelig på den. Dessuten er den adskilt slik at en annen kan sitte på den andre siden og skue ut mot havet (...) Jeg har kanskje lagt meg litt for tilrette? En fra Unge Stormen går forbi og jeg setter meg litt opp. Hen kjenner min rolle og det ser useriøst ut. Lurer på om jeg ville reagert på samme måte om jeg kun var gjest her?

Ungdom synes, som nevnt tidligere, å ha et behov multifunksjonelle plasser, der tilfeldig bruk kan forekomme (Standler, 2014). Biblioteket er i utgangspunktet ikke lagt opp for å dekke slike multifunksjonelle behov. Men som vi har sett kan man også med tilrettelegging, Unge Stormen, heve variasjonen i aktiviteter.

Offentlige rom: Sosial interaksjon og sosiale møteplasser

Offentlige rom bringer sammen et mangfold av mennesker fra ulike sosiale lag og har en funksjon som møteplass. Ideelt sett bør de også legge til rette for en slik sosial interaksjon (Bergsli & Hansen, 2017). Bibliotekene har som nevnt et mål om å være møteplasser, men det er kanskje enklere sagt enn gjort. For hva betyr det å legge til rette for møter? Og hvordan gjør man det uten at det går på bekostning av andre funksjoner? Det kan virke konfliktfylt for enkelte bibliotek og dets brukere, som for eksempel Stovner, der leseren synes å ha blitt fortrent av den besøkende, som ønsker å benytte rommet som spisestue og oppholdsrom (Facebook, Deichman Stovner). Eller som en oppgitt bruker av biblioteket i Bodø skriver i sitt innlegg 'Stormen bibliotek - Bodøs største lekeplass?' (NettoppNORD, 2018): "På hvilket tidspunkt ble biblioteket en sosiale lekeplass for barn og ungdom som langt ifra gjør skolearbeid?". Informantene mine synes også å stå i et motsetningsforhold der. På den ene siden setter de pris på at rommet preges av en slags stillhet. Det er en "relaxed plass", "avslappet" og et sted man kan dra til "hvis man er lei av mye bråk hjemme". Mens ungdommen i Unge Stormen gir uttrykk for at biblioteket også bør være en møteplass.

Som antydnet i kapittel 5 synes biblioteket i beskjed grad å tre frem som møteplass for ungdom. Enkelte faktorer spiller nok inn når det gjelder ungdommens syn på - og mulige bruken av - biblioteket som en møteplass. Voksne og andre gruppers tilstedeværelse, selv om disse også representerer en trygghet, kan gjøre at rommet i mindre grad blir interessant som møteplass for ungdom (Lieberg, 1991). Men det er ikke nødvendigvis slik at en må dra til, og være et sted med venner, for at offentlige byrom - så vel som bibliotek - kan fungere sosialt. Her kan en tilstedeværelse av andre mennesker også gjøre at det oppleves som sosialt å være der - man tar del i et slags fellesskap.

7. Konklusjon

1. *Er biblioteket et sosialt produsert rom for og av ungdom?*

Jeg har, ved hjelp av et casestudie av Stormen bibliotek i Bodø, søkt å belyse hvorvidt biblioteket er et sosialt produsert rom *for og av* ungdom. Som funnene antyder ble ungdom i liten grad involvert i konstruksjonen av rommet og deres interesser og behov kan ha kommet i skyggen i utformingen av Stormen bibliotek. Ungdom har i ettertid riktignok fått muligheten til å bli en sentral del av bibliotekets virke med et bredt tilbud rettet mot unge. På denne måten har også biblioteket i større grad blitt et rom *for* ungdom. Ungdoms syn på - og bruk av - biblioteket som en møteplass avhenger av deres tilknytning til biblioteket gjennom Unge Stormen, men biblioteket trer i liten grad frem som en plass hvor ungdom henger.

2. *Fungerer biblioteket som offentlig rom i dagens byutvikling?*

Med den nevnte begrensningen biblioteket har som et sted der ungdom kan henge ser vi at bibliotekene ikke kan ivareta alle de sosiale behovene som vi forventer av offentlige byrom. Selv om bibliotekene i utstrakt grad har utvidet omfanget av aktiviteter og tilbud, er bruk og adferd definert av rommet, dette til forskjell fra offentlige byrom der forestillingene er mange og aktivitetene er overlappende. Den relativt begrensede bruken gjør dessuten at bibliotekene i mindre grad samler et mangfold av mennesker slik som gjerne kjennetegner de offentlige byrommene. På en annen side oppleves også biblioteket som trygt rom og deres ikke-kommersielle egenart gjør at barn og unge kan ha godt av å være der.

Som forskning indikerer synes det å være vanskelig å konstruere appellerende møteplasser for ungdom. Ungdom bør derimot gis en større mulighet til å definere dem etter deres behov. Det er ikke sikkert biblioteket er egnet som en møteplass for ungdom, men gitt at de blir involvert i utformingen av dem kan det kanskje bli det. En mulighet vil kunne være å se på eksempler som Tøyen biblo som har et avgrenset aldersspenn fra 12-15 år. Det vil kunne egne seg til videre forskning.

8. Referanseliste

- Audunson, R. & Aabø, S. (2013) *Biblioteket som motor i å skape lokalsamfunn med sammenhengskraft i en flerkulturell storbykontekst*. Nordisk Tidsskrift for Informationsvidenskab og Kulturformidling, årg. 2, nr. 1, 2013. Side 39-50
- Audunson, R. (2003) 'Bibliotekene – en institusjonstype i spenningsfeltet mellom ulike sosiale diskurser' (s.219-237) i *Introduktion till informationvetenskapen*, red. Mäkinen, I. & Sandqvist, K. Tampere University Press
- Audunson, R., Aabø, S. & Vårheim, A. (2010) *How do public libraries function as meeting places?*. Library & Information Science Research 32 (2010) 16–26
- Bergsli, H. (2015) *Urban attractiveness and competitive policies in Oslo and Marseille*. PhD-avhandling i samfunnsgeografi, UiO. Oslo: Unipub
- Bergsli, H. & Hansen, G. (2017) *Byrom for all? Urbane offentlige rom i et demokratiperspektiv*. Plan 1/2017. Side 40-43
- Brattbakk, I., Hagen, A., Andersen, B., Ascher, B., Dahlgren, K. (2016) *Ungdomstråkk. Ungdoms bruk av uterom, parker og plasser - forprosjekt*. Høgskolen i Oslo og Akershus
- Bodnar, J. (2015) *Reclaiming public space*. I Urban Studies 52(12)
- Curry, A. & Alstad, C. (2003) *Public Space, Public Discourse, and Public Libraries*. Library and Information Research e-journal. Volume 13, Issue 1. ISSN 1085-6768
- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L. & Stone, A. (1992) *Public Space*. Cambridge University Press
- Di Marino, M. & Lapintie (2015) *Libraries as transitory workspaces and spatial incubators*. Library & Information Science Research 37 (2015) 118–129
- Elmborg, J. (2011) *Libraries as the Spaces Between Us: Recognizing and Valuing the Third Space*. American Library Association. *Reference & User Services Quarterly*, Vol. 50, No. 4 (Summer 2011), pp. 338-350

- Evjen, S (2012). *Placing the public library – comparative analysis of political perceptions*. København: Det Informationsvidenskabelige Akademi. (PhD-avhandling).
- Förnas, J. & Forsmans, M. (1989) *Rum och Rörelser: om ungas inre och yttre livsrum*. Statens råd för byggnadsforskning. Stockholm
- Gehl, J. & Svarre, B. (2013) *How to Study Public Life*. Island Press
- Gehl, J. (2010) *Cities for People*. London: Island Press.
- Jacobs, J. (1961/1993) *Death and Life of Great American Cities*. Vintage Books
- Leckie, G. & Hopkins, J. (2002) The Public Place of Central Libraries: Findings from Toronto and Vancouver i *The Library Quarterly: Information, Community, Policy* Vol. 72, No. 3 (Jul., 2002), pp. 326-372
- Ljødal, H. (2005) *Folkebiblioteket som en offentlig møteplass i en digital tid*. Kulturrådet
- Lefebvre, H. (1974/1991) *The Production of Space*. Oxford, Blackwell Publishing
- Madanipour, A. (2003) *Public and Private Spaces of the City*. Routledge. 1st edition
- Madanipour, A. (1999) Why are the design and development of public spaces significant for cities? i *Environment and Planning: Planning and Design* 1999, volume 26 pages 879-891
- Parkinson, J. (2012) *Democracy and Public Space - The Physical Sites of Democratic Performance*. Oxford University Press. Published in the United States
- Pain, R. & Barke, M. (2001) *Introducing Social Geography*. Routledge 1st edition
- Skot-Hansen, D., Hvenegaard Rasmussen & C, Jochumsen, H. (2012) *The role of public libraries in culture-led urban regeneration*. *New Library World* Vol. 114 No. 1/2, 2013 pp. 7-19
- Sennett, R. (1969) *Classic Essays on the Culture of Cities*. Appleton-Century-Crofts

- Standler, K. (2014) 'Open Spaces for Young People – Teens_Open_Space' *International Journal of Contemporary Architecture "The New ARCH"* Vol. 1, No. 1
- Lieberg, M. (1991) *Ungdomarna, staden och det offentliga rummet*
- Grønningen, S. (2018) *Lokale møteplasser versus globale interesser - et observasjonsstudie i to offentlige rom i bydel Gamle Oslo*. Masteroppgave. Ås: Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
- Florida, R. (2002) *The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community, and Everyday Life*. Basic Books
- Gehl, J. (1971) *Livet mellom husene*. Arkitektenes forlag
- Goulding, A. (2005) A community forum: UK public libraries as meeting places. *Librarianship in the Information Age: Proceedings from the 13th BOBCATSSS-symposium*

Rapporter

- Glanfield, L. (2013) *Ungdomsmedvirkning som suksessfaktor for økt bruk og aktivitet i fremtidens bibliotek, Forprosjekt for STORMEN bibliotek og litteraturhus, Bodø kommune*
- Magnussen, T. (2016) *Unge Stormen - om ungdomsmedverknad i Stormen bibliotek og litteraturhus*. Nordlandsforskning. Prosjektnummer 1453
- Tvedten, S. & Rønningen, K. (2016) *Ungdom og bibliotek i Re kommune - En kvalitativ undersøkelse av ungdommers bruk og opplevelse av det lokale folkebiblioteket*. Høgskolen i Sørøst-Norge. Nr. 2, 2016

Nettsider

- Aftenposten, 2015. 'Ingen har flere kjøpesentre per innbygger enn Norge' 13.08.15. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/okonomi/i/G8p4/Ingen-har-flere-kjopesentre-pr-innbygger-enn-Norge>

- Arkitektnytt, 2014. 'Fra lesesal til litteraturhus' 01/14. Hentet fra: <https://www.arkitektnytt.no/nyheter/leder-01-2014-fra-lesesal-til-litteraturhus>
- Bibliotekarforbundet, 2015. 'La Deichman være herre i eget hus' 14.12.15. Hentet fra: <https://www.bibforb.no/la-deichman-vaere-herre-eget-hus/>
- Bok og bibliotek, 2012 'Biblioteket i byen - byen i biblioteket'. 21.02.12. Hentet fra: <https://www.bokogbibliotek.no/biblioteket-i-byen-byen-i-biblioteket>
- NRK, 2013 'Frykter bibliotek-døden' 7.01.13. Hentet fra <https://www.nrk.no/kultur/bok/frykter-bibliotek-doden-1.10863352>
- Stormen, Bodø kommune. Hentet fra: <https://stormen.no/bibliotek-forside/category576.html>
- Oslo Arkitekturtriennale, 2019. Hentet fra: <http://oslotriennale.no/om-oat-2019>
- Facebook, Deichman Stovner. Hentet fra: https://www.facebook.com/search/top/?q=deichman%20stovner&epa=SEARCH_BOX
- NettoppNORD, 2018, 'Stormen bibliotek – Bodøs største lekeplass?' 22.11.18. Hentet fra: <http://nettopp.nord.no/article/23885>
- KMD, Juryvurdering 2016. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/by--og-stedsutvikling/attraktiv_by/juryvurdering-attraktiv-by-2016/id2503769/
- Teknisk ukeblad, 2018 'Slik blir nye Deichmanske bibliotek'. 23.08.18 Hentet fra: <https://www.tu.no/artikler/slik-blir-nye-deichmanske-hovedbibliotek/446826>
- Medienorge, 2019 'Antall avdelinger og årsverk ved norske folkebibliotek'. Hentet fra: <http://medienorge.uib.no/statistikk/medium/boker/391>
- Norsk biblioteksforening, 2018 'Nominasjoner til Årets bibliotek.' Hentet fra: <https://norskbiblioteksforening.no/2018/11/nominasjoner-til-arets-bibliotek-2018/>
- Avisa Nordland, 2009 'Kulturkvartal eller ikke?'. Hentet fra: <https://www.an.no/kultur/kulturkvartal-eller-ikke/s/1-33-4777795>
- Regjeringen (2016) 'Bodø er Norges mest attraktive by'. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/bodo-er-norges-mest-attraktive-by/id2502301/>

Metode

- Fangen, K. (2010) *Deltagende observasjon*. 2. Utgave. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS. Bergen
- Kusenbach, M. (2003) 'Street Phenomenology : The Go-Along as Ethnographic Research Tool'. *Ethnography* 2003 4: 455
- Thagaard, T. (2018) *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. 5. Utgave. Fagbokforlaget. Bergen.
- Andersen, S. (2013) *Casestudier. Forskningsstrategi, generalisering og forklaring*. 2. Utgave. Fagbokforlaget. Bergen

Bodø kommune

- Bodø kommune (2008) 'Konkurransprogram prosjektkonkurranse - Begrenset arkitektkonkurranse om kulturbygg i Bodø sentrum'
- Bodø kommune (2010) 'Hvordan forme gode byrom i Nordland?'
- Bodø kommune, 'Kulturkvartalet - vi gleder oss til 2014' Hentet fra: <https://web.archive.org/web/20131103150047/http://www.kulturkvartalet-bodo.no/wips/590617420/>
- Bodø kommune (2009) 'Begrenset arkitektkonkurranse om kulturbygg i sentrum - Juryens kritikk og konklusjon'
- Bodø kommune (2019). Hentet fra: <https://bodo.kommune.no>
- Bodø ARTICulation (2018) 'Bodø 2024 European Capital of Culture Candidate City'. Hentet fra: <https://bodo2024.no>
- Bodø ByLab (2019) <https://www.bodobylab.no/nb-NO/pages/information>.
- Bodø kommuneplanens samfunnsdel 2018-2030
- SNL (2019) 'Bodø' Hentet fra: <https://snl.no/Bodø>

- SSB (2018) Bodø kommune. Hentet fra: <https://www.ssb.no/kommunefakta/bodo>
- Wikipedia (2019) Bodø. Hentet fra: <https://no.wikipedia.org/wiki/Bodø>

Annet

- DRDH Architects (ukjent årstall) 'Urbane Figurer'
- Le Monde Diplomatique (08/2018) 'Verken bøker eller lesing. Bibliotekets rolle i det 21. Århundre'. Journalister: Dussert, E. & Jon, C.
- Bibliotheca Nova (2014) 'Bibliotekbyggeboom i norske kommuner?' Utgiver Nasjonalbiblioteket. Nr. 3-2014. Skribent: Tinnesand, S.
- This American Life, Room of Requirements, Podcast episode 664. 28. Desember 2018
- Folkebibliotekloven (2014) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1985-12-20-108>
- Plan- og bygningsloven (2008) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71>
- NOU (2011) Norges offentlige utredning - Ungdom, makt og medvirkning

Intervjuguide

Ungdom

Stormen

1. Hvor ofte er du på biblioteket?
2. Hvorfor drar du hit?
3. Drar du hit med venner eller alene?
4. Treffer du andre kjente her?
5. Har du blitt kjent med folk du ikke kjente fra før her på biblioteket?
6. Hva bruker du biblioteket til?
7. Hva synes du om aktivitetstilbudene på biblioteket?
8. Hvilke kvaliteter synes du biblioteket har?
9. Hvilke ulemper synes du biblioteket har?
10. Har du inntrykk av at ungdom bruker biblioteket som møteplass?
11. Hva betyr Stormen bibliotek for deg?

Bruk av byen og offentlig rom

1. Hva forbinder du med et bibliotek? (fri refleksjon)
2. Hva mener du bibliotekets viktigste oppgave(r) er?
3. Bor du i byen?
4. Hvilke steder i byen treffer du venner og bekjente?
5. Hvilke steder i byen bruker ungdom å henge?

Bodø kommune

1. Hva synes du om Bodø?
2. Hvilke aktivitetstilbud har unge i Bodø?
3. Hvilke aktivitetstilbud mener du det kan være behov for?

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Rom for de unge”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke bibliotekets rolle for ungdom. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke hvilken rolle biblioteket spiller som et offentlig rom i samfunnet. Mer spesifikt handler prosjektet om å undersøke det tilbudet som finnes for ungdom ved biblioteket og vurdere hvorvidt det er sammenheng mellom intensjon og praksis. Prosjektet er en del av en mastergradsoppgave hvor Stormen bibliotek er valgt ut som case. Problemstillingen lyder: *Hvordan kan biblioteket som et byrom understøtte unges behov for offentlige møtesteder og opplevelser?*

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Norges miljø- og biovitenskapelige Universitet er ansvarlig for prosjektet. Prosjektet er også et samarbeid med Norsk Institutt for By- og Regionforskning, og er en del av DEMOSSPACE-prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta på bakgrunn av ditt kjennskap til biblioteket og byen. Denne henvendelsen er rettet mot de ungdom i alderen 15-20 år.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du er med på et intervju. Det vil ta deg ca. 60 minutter. Tema for intervjuet er Stormen bibliotek og Bodø kommune. Spørsmålene vil i hovedsak dreie seg om ditt forhold til biblioteket og byen, og hvordan du oppfatter at biblioteket fungerer. Det blir tatt notater fra intervjuet. Det skal ikke innhentes annen informasjon om deltakere enn den de ønsker å dele under intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Ved behandlingsansvarlig institusjon vil jeg og min veileder, Melissa Murphy, samt prosjektgruppen i Demospace ved NIBR har tilgang til opplysningene. Disse opplysningene vil bli behandlet konfidensielt og ikke være personidentifiserende.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15.05.19. Opplysningene vil deretter overføres til prosjektet Demospace ved NIBR hvor de lagres konfidensielt på ubestemt tid.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NMBU og NIBR har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Norges miljø- og biovitenskapelige Universitet ved Hanna Meyer Thuestad, e-post: hanna.meyer.thuestad@gmail.com, tlf: 94823605 eller veileder: Melissa Anna Murphy, melissa.murphy@nmbu.no, tlf: 94783790
- Vårt personvernombud: Jan Olav Aarflot, e-post: jan.olav.aarflot@nmbu.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Eventuelt student

Samtykkeerklæring

Samtykke kan innhentes skriftlig (herunder elektronisk) eller muntlig. NB! Du må kunne dokumentere at du har gitt informasjon og innhentet samtykke fra de du registrerer opplysninger om. Vi anbefaler skriftlig informasjon og skriftlig samtykke som en hovedregel.

- Ved skriftlig samtykke på papir, kan du bruke malen her.
- Ved skriftlig samtykke som innhentes elektronisk, må du velge en fremgangsmåte som gjør at du kan dokumentere at du har fått samtykke fra rett person (se veiledning på NSDs nettsider).
- Hvis konteksten tilsier at du bør gi muntlig informasjon og innhente muntlig samtykke (f.eks. ved forskning i muntlige kulturer eller blant analfabeter), anbefaler vi at du tar lydopptak av informasjon og samtykke.

Hvis foreldre/verge samtykker på vegne av barn eller andre uten samtykkekompetanse, må du tilpasse formuleringene. Husk at deltakerens navn må fremgå.

Tilpass avkryssingsboksene etter hva som er aktuelt i ditt prosjekt. Det er mulig å bruke punkter i stedet for avkryssingsbokser. Men hvis du skal behandle særskilte kategorier personopplysninger og/eller de fire siste punktene er aktuelle, anbefaler vi avkryssingsbokser pga. krav om eksplisitt samtykke.

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet “Rom for de unge”, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i *intervju*
- at lærer kan gi opplysninger om meg til prosjektet – hvis aktuelt*
- at mine personopplysninger behandles utenfor EU – hvis aktuelt*
- at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes – hvis aktuelt*
- at mine personopplysninger lagres etter prosjektslutt, til Demospace – hvis aktuelt*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 15.06.19

(Signert av prosjektdeltaker, dato)